

Onderzoeksrapport ontwerpeisen monitoring Staat van Groningen en Noord-Drenthe vanaf 2026

Output, outcome en impact van Nij begun

Groningen, 10 juli 2025

K
PLUS
V

cmo stamm.

Aletta Advies

METEN EN LEREN VAN EFFECT EN IMPACT

Inhoud

1. Opzet en verantwoording	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Doelstelling onderzoeksrapport	3
1.3 Rolopvatting	3
1.4 Verantwoording	4
1.5 Leeswijzer	4
2. Scope en reikwijdte SvG&ND	5
2.1 In het kort: de beleidstheorie achter de SvG&ND	5
2.2 Twee impactambities en vijf pijlers als bouwstenen	5
2.3 Essentiële samenhang	6
3. Overkoepelende ontwerpeisen SvG&ND	7
3.1 Doelen en beperkingen monitoring	7
3.2 Overkoepelende ontwerpeisen	9
4. Specifieke eisen spoor 1	13
4.1 Resultaten en effecten Herstellen van schades	13
4.2 Resultaten en effecten Versterken van gebouwen	19
4.3 Resultaten en effecten Herstel: samenhang schade en versterken	23
4.4 Resultaten en effecten Verduurzaming van woningen door isolatie en ventilatie	31
5. Specifieke eisen spoor 2	40
5.1 Resultaten en effecten Welzijn en sociaal herstel	40
5.2 Resultaten en effecten Economische ontwikkeling	42
6. Specifieke eisen impact	43
6.1 Impact brede welvaart	43
6.2 Impact vertrouwen in de overheid	48

1. Opzet en verantwoording

1.1 Aanleiding

De Tweede Kamer hield in 2022 en 2023 een parlementaire enquête over de gevolgen van de gaswinning in Groningen. Deze enquête heeft geleid tot het rapport “Groningers boven gas”, uitgebracht in februari 2023. De kabinetsreactie op dit rapport, Nij begun, uit april 2023, bevat 50 maatregelen waarmee het kabinet opvolging geeft aan de conclusies en aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie.

Onderdeel van het maatregelenpakket is het jaarlijks uitbrengen van een zogenoemde Staat van Groningen en Noord-Drenthe (hierna SvG&ND). Met dit instrument wil het kabinet elk jaar de voortgang en effecten in beeld brengen van het beleid op het gebied van schade en versterken, verduurzaming, welzijn en sociaal herstel, economisch perspectief en herstel van vertrouwen.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is voornemens in het najaar van 2025 een onderzoekspartij te contracteren voor het jaarlijks opstellen van de SvG&ND met ingang van 2026. Hiervoor zal het ministerie na de zomer van 2025 een aanbestedingsprocedure starten. Ter voorbereiding op deze aanbestedingsprocedure heeft het ministerie ons, onderzoeksconsortium CMO STAMM, Aletta Advies en KplusV, gevraagd te ondersteunen bij het opstellen van de ontwerp-eisen voor de SvG&ND die vanaf 2026 jaarlijks dient te worden opgesteld. Dit document is het resultaat van ons onderzoek daarnaar.

1.2 Doelstelling onderzoeksrapport

Dit onderzoeksrapport biedt inzicht in concrete ontwerp-eisen voor de SvG&ND. We schetsen een mogelijke inrichting van het monitoringsinstrument, gebaseerd op inhoudelijke analyse en de opbrengst van het gezamenlijke ontwikkelproces. Per pijler wordt uitgewerkt welke resultaatgebieden (output) en beoogde effectgebieden (outcome) relevant zijn voor monitoring, en welke eisen dat stelt aan de wijze van meten, analyseren en duiden. Tot slot doen we een voorstel voor de monitoring van de themagebieden waarin op termijn maatschappelijke verandering (impact) wordt nagestreefd.

De scope van de uiteindelijke aanbesteding vanuit het ministerie is breder dan de scope van dit document. Dit rapport richt zich uitsluitend op het inhoudelijke ontwerp van het monitoringsinstrument. Zaken als de presentatievorm, het bijhouden van een online dashboard of de organisatie van een jaarlijkse bijeenkomst vallen buiten onze opdracht. Het is aan de opdrachtgever – het Ministerie van BZK – om te bepalen welke van de in dit rapport voorgestelde eisen worden opgenomen in de aanbestedingsprocedure.

1.3 Rolopvatting

Bij aanvang van deze opdracht was het uitgangspunt dat het consortium een onafhankelijk opgesteld Programma van Eisen (PvE) zou opleveren voor de monitoring van de SvG&ND. Het ministerie van BZK zou daarbij zorgen voor bestuurlijke besluitvorming en het creëren van draagvlak.

Gaandeweg veranderde de opdrachthoud: van het consortium werd steeds meer gevraagd om afstemming te zoeken met uitvoeringsinstanties, experts en regionale partners. Hierdoor liepen het formuleren van ontwerp-eisen, het verkennen van draagvlak en de inhoudelijke afstemming in de praktijk door elkaar heen.

Als gevolg daarvan is dit rapport niet het resultaat van een strikt onafhankelijk proces, maar eerder een inhoudelijk onderbouwd en zorgvuldig afgestemd advies aan BZK. Uniek aan dit advies is dat het in de praktijk al is getoetst op uitvoerbaarheid, dankzij de intensieve afstemming met partijen die direct betrokken zijn bij de uitvoering van de SvG&ND. Daarmee biedt het rapport goed onderbouwde en uitvoerbare bouwstenen voor de aanbesteding en verdere ontwikkeling van de SvG&ND vanaf 2026.

1.4 Verantwoording

Het onderzoeksrapport naar de monitoring binnen de SvG&ND bouwt voort op de uitkomsten van de inventarisatiefase die we eerder in opdracht van het Ministerie van BZK uitvoerden. In deze fase zijn de bestaande doelstellingen en indicatoren in kaart gebracht, zoals die zijn vastgelegd in beleids- en besluitvormingsdocumenten van het Rijk en de regio.

Voor het opstellen van het rapport is gewerkt met zeven werkpakketten: vijf voor de pijlers van Nij begun (schadeherstel, versterken, verduurzaming, welzijn & sociaal herstel en economische ontwikkeling), en twee voor de impactambities (brede welvaart en vertrouwen in de overheid). Daarnaast is een apart werkpakket ingericht voor de overkoepelende eisen aan het monitoringsraamwerk.

De opgenomen ontwerpeisen in dit document zijn door het consortium afgeleid uit de kabinetsreactie Nij begun, de bepalingen in het wetsvoorstel Groningen en gesprekken met de begeleidingscommissie (bestaande uit vertegenwoordigers van het Rijk en de regio). De conceptteksten per werkpakket zijn opgesteld op basis van documentanalyse en inhoudelijke expertise. Waar nodig zijn experts, uitvoeringsinstanties en ambtenaren betrokken tijdens het schrijfproces.

Per werkpakket is een verrijkingssessie georganiseerd met door het Rijk aangedragen deelnemers, veelal afkomstig van ministeries, provincies, gemeenten en uitvoeringsorganisaties. De input uit deze sessies is verwerkt in een tweede conceptversie, die vervolgens is getoetst in een validatiesessie. Tussen de sessies is aanvullende afstemming gezocht waar dat nodig was. De verrijkings- en validatiesessies hebben geleid tot aanscherping en concretisering van de ontwerpeisen.

De geactualiseerde teksten zijn samengevoegd tot één samenhangend geheel. Dit definitieve document is gebaseerd op de conceptversie die is besproken tijdens de sessie op 3 juli met door het Rijk aangedragen betrokkenen. De feedback die tijdens die bijeenkomst en per mail na afloop is ontvangen, is hierin verwerkt.

1.5 Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport beschrijft op gestructureerde wijze hoe de monitoring binnen de SvG&ND kan worden ingericht. De opbouw volgt de indeling in twee hoofdsporen van het kabinetsprogramma Nij begun: het oplossen van de gevolgen van de gaswinning en het inlossen van de ereschuld aan de regio. Binnen deze sporen zijn vijf inhoudelijke pijlers onderscheiden: schadeherstel, versterken, verduurzaming, welzijn & sociaal herstel en economische ontwikkeling.

Per pijler is uitgewerkt welke resultaatgebieden (output) en beoogde effectgebieden (outcome) relevant zijn voor monitoring, en welke eisen dat stelt aan de wijze van meten, analyseren en duiden. Voor schade en versterken is daarnaast een aanvullend hoofdstuk opgenomen dat ingaat op maatregelen en uitkomsten die de grenzen tussen beide pijlers overstijgen.

Het rapport bevat ook afzonderlijke hoofdstukken over de monitoring van de twee overkoepelende impactambities: brede welvaart en vertrouwen in de overheid. Het document opent met de overkoepelende ontwerpeisen voor het monitoringsraamwerk als geheel, gevolgd door de uitwerking per spoor en pijler. Het rapport sluit af met de impacthoofdstukken.

2. Scope en reikwijdte SvG&ND

2.1 In het kort: de beleidstheorie achter de SvG&ND

Bovenstaande figuur is een schematische weergave van de werking van een willekeurige interventie van een overheidsorganisatie. Van links naar rechts biedt het schema inzicht in de uitwerking van de beleidstheorie achter een beleidsinterventie. De overheid voert interventies uit die resultaten (output) dienen op te leveren. Met de resultaten die de interventies opleveren, beoogt de overheid een effect (outcome) te realiseren. Met de realisatie van dit effect wil de overheid een blijvend effect sorteren in de maatschappij: de impact.

2.2 Twee impactambities en vijf pijlers als bouwstenen

De SvG&ND wordt het instrument waarmee de komende dertig jaar de resultaten en effecten worden gemeten van het beleid dat is ontwikkeld en uitgevoerd om de gevolgen van de gaswinning uit het Groningenveld te herstellen. Daarmee draagt de SvG&ND bij aan het inlossen van de ereschuld van het kabinet aan de regio.

De beoogde impact van het kabinetsbeleid is het vergroten van de brede welvaart in de Groningse gemeenten en in de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. Deze impact vormt het centrale uitgangspunt voor de monitoring in de SvG&ND.

Voor een goede uitvoering van dit beleid is het essentieel dat inwoners kunnen rekenen op een betrouwbare overheid die doet wat wordt beloofd. In de kabinetsreactie Nij begun zijn daarom ook interventies opgenomen (maatregelen 36 tot en met 50) die specifiek gericht zijn op het versterken van de relatie tussen inwoners en overheid. Deze maatregelen beogen het vertrouwen in de overheid te herstellen en richten zich onder meer op betere dienstverlening, communicatie en samenwerking. Ze reiken verder dan alleen de ministeriële verantwoordelijkheid die het Rijk zichzelf met Nij begun heeft opgelegd. Daarnaast wordt het vertrouwen van inwoners in de overheid mede beïnvloed door factoren buiten de directe invloed van Rijk en regio.

In lijn met de toelichting op maatregel 1 in Nij begun geldt dat de monitoring van de voortgang van deze interventies en de resultaten (output) van de maatregelen gericht op het versterken van de overheid, buiten de scope van de SvG&ND valt. Het Rijk zal hierover via een ander spoor verantwoording afleggen.

Tegelijkertijd geldt dat een toename van het vertrouwen van inwoners in de overheid wél wordt beschouwd als een gewenste maatschappelijke verandering. Daarmee valt de monitoring van de ontwikkeling van dit vertrouwen binnen de scope van de SvG&ND, als tweede impactambitie naast brede welvaart.

Om de beoogde impact op brede welvaart en het vertrouwen in de overheid te realiseren, wordt gewerkt langs twee hoofdsporen met daarbinnen vijf pijlers:

- **Spoor 1: Oplossen van de problemen die de gaswinning heeft veroorzaakt**
Interventies binnen dit spoor zijn gericht op het herstellen van directe en indirecte schade aan woningen en gebouwen in het aardbevingsgebied. Het gaat om:
  1. Herstellen van schades
  2. Versterken van gebouwen zodat deze aan de veiligheidsnorm voldoen

Daarnaast valt ook de verduurzaming van woningen binnen dit eerste spoor. Hoewel deze pijler een ander karakter heeft dan schadeherstel en versterken, richt ook deze zich primair op het verbeteren van de woningkwaliteit in het gebied:

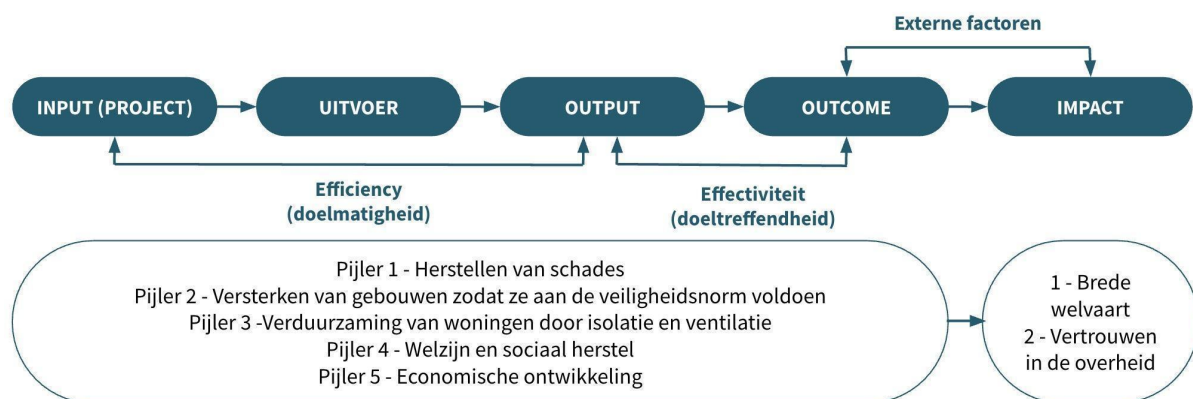
3. Verduurzaming van woningen door isolatie en ventilatie

- **Spoor 2: Inlossen van de ereschuld aan de regio**

Interventies binnen dit spoor zijn gericht op structurele investeringen in het bredere regionale perspectief, en omvatten:

4. Welzijn en sociaal herstel
5. Economische ontwikkeling

De voortgang van de uitvoering van alle interventies binnen de vijf pijlers, de resultaten die de interventies opleveren (output) en de effecten ervan (outcome), dienen te worden gemonitord in de SvG&ND. Daarnaast moeten met de SvG&ND de beoogde maatschappelijke verandering op het gebied van brede welvaart en vertrouwen in de overheid worden gemonitord. Dit leidt tot de volgende schematische weergave van de totale scope en reikwijdte van SvG&ND:

2.3 Essentiële samenhang

Hoewel de indeling in sporen en pijlers helpt om de maatregelen en hun monitoring te structureren, is het van essentieel belang te onderkennen dat deze ordening in de praktijk minder scherp is. Deze indeling is vooral behulpzaam voor de programmatische ordening van maatregelen en het structureren van de ontwerpisen voor de monitoring. In de praktijk lopen de sporen, pijlers en interventies echter in elkaar over. Ook worden vanuit verschillende pijlers en maatregelen effecten nagestreefd op dezelfde gebieden. Voor veel inwoners van Groningen en Noord-Drenthe zijn de grenzen tussen schadeherstel, versterking en sociaal herstel nauwelijks te trekken. Wat voor de overheid verschillende trajecten zijn, wordt door inwoners vaak ervaren als één samenhangend geheel van ingrepen in hun leven, woning en omgeving.

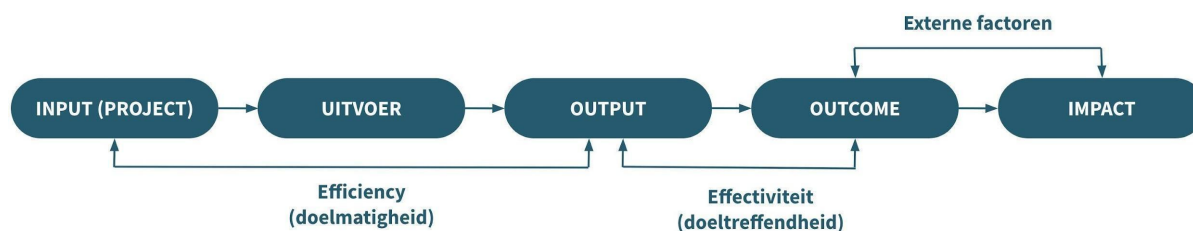
Met andere woorden: de integraliteit van het geheel is bepalend voor het realiseren van de gewenste impact. De monitoring binnen de SvG&ND moet daarom niet alleen recht doen aan de inhoudelijke samenhang tussen maatregelen, maar ook aan hoe deze in samenhang worden beleefd. In de uiteindelijke opbouw (outline) van de SvG&ND dient de te contracteren partij hier rekening mee te houden. Dat betekent bijvoorbeeld ook dat de opdrachtnemer zelf een keuze moet kunnen maken op welke plek effectgebieden die worden bediend vanuit meerdere pijlers een plek krijgen in de presentatie.

3. Overkoepelende ontwerpisen SvG&ND

3.1 Doelen en beperkingen monitoring

Doel van monitoring

Monitoring van beleidsmaatregelen is geen doel op zich, maar staat ten dienste om op gezette tijden uitspraken te kunnen doen over de doelmatigheid, doeltreffendheid en de impact van de door overheid genomen maatregelen.

Doelmatigheid (efficiency) is de verhouding tussen de input en output van de beleidsmaatregelen. Dit betekent dat gekeken wordt naar de geïnvesteerde tijd, middelen en capaciteit en de daarmee gerealiseerde prestaties. Doeltreffendheid (effectiviteit) is de mate waarin de vooraf gestelde doelen van beleidsmaatregelen als gevolg van de prestaties van het beleid in de praktijk gerealiseerd worden. Dit betekent dat er niet alleen gekeken wordt of de doelen behaald zijn (doelbereik), maar ook naar de bijdrage van de beleidsmaatregelen aan het bereiken van de doelen. Beleidsdoelen kunnen immers ook (niet) bereikt worden door externe ontwikkelingen en factoren. Impact is de uiteindelijk bereikte verandering in de maatschappij als gevolg van de beleidsmaatregelen. Deze verandering is, naast de doeltreffendheid van beleidsmaatregelen, opnieuw afhankelijk van externe ontwikkelingen. Bovendien is de perceptie van betrokkenen en inwoners hierbij van groot belang.

Inspelen op beperkingen van monitoring en evaluatie

Het pakket aan maatregelen binnen de SvG&ND, kent een sterke onderlinge verwevenheid (en afhankelijkheid) en moet daarom in samenhang worden gemonitord. Op gezette tijden moeten, mede op basis van de SvG&ND, uitspraken kunnen worden gedaan over de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van het pakket aan maatregelen. De monitoring van de SvG&ND moet zo worden ingericht dat er zo aannemelijk mogelijk verbanden kunnen worden gelegd tussen de beleidskeuzes, ingezette interventies en de resultaten daarvan enerzijds en de ontwikkeling van de regio op de beoogde effect- en impactgebieden anderzijds.

Tegelijkertijd is het vinden van harde causale verbanden tussen de bovengenoemde aspecten om verschillende redenen onmogelijk. De werking van het totale pakket aan beleidsmaatregelen is niet los te zien van de unieke, niet-reproduceerbare sociale context van Groningen en Noord-Drenthe. Hierdoor valt het effect van het pakket aan maatregelen niet als in een laboratorium van haar omgeving te 'scheiden'. Maatregelen kunnen bovendien juist werken dankzij of ondanks de aanwezigheid van contextuele factoren. Daarnaast is een groot aantal externe factoren van invloed op de gebieden waarop het totale pakket aan maatregelen een effect of blijvende verandering in de maatschappij beoogt. Zo kunnen maatregelen gericht op het versterken van de economie een groot succes zijn, maar kan door macro-economische ontwikkelingen de brede welvaart flink dalen of vice versa.

Ondanks het gegeven dat absolute uitspraken over de effectiviteit van beleidsmaatregelen hierdoor niet mogelijk zijn, zorgt bewustzijn van deze beperking voor realistische en betekenisvolle evaluaties van beleidsmaatregelen. Het ontbreken van de mogelijkheid om harde causale verbanden te leggen, betekent dat het de verantwoordelijkheid van de te contracteren onderzoekspartij is om de monitor zo in te richten

dat zo aannemelijk mogelijke verbindingen kunnen worden gelegd tussen de inzet en resultaten van de maatregelen enerzijds én de effecten en impact van de resultaten van de maatregelen anderzijds.

Doelmatigheid, doeltreffendheid en impact in de SvG&ND

Hoewel de nadruk in de monitoring binnen de SvG&ND ligt op de doeltreffendheid van de maatregelen – en daarmee op de bijdrage van beleidsmaatregelen aan het realiseren van beoogde effecten (outcome) en maatschappelijke verandering (impact) – worden ook outputresultaten meegenomen. Dit is nodig om aannemelijke verbanden te kunnen leggen tussen de inzet van maatregelen en de ontwikkelingen op de effect- en impactgebieden.

De verantwoordelijkheid voor het monitoren van doelmatigheid – bijvoorbeeld de verhouding tussen inzet (tijd, middelen, capaciteit) en gerealiseerde output – ligt in belangrijke mate bij de afzonderlijke programma's en maatregelen. Deze maken deel uit van bredere verantwoordings- en evaluatiecycli. Binnen de SvG&ND-monitor wordt daar waar mogelijk aangesloten op deze informatie, en wordt gestreefd naar inzicht in de samenhang tussen output, outcome en impact.

Daarmee erkent deze monitor het belang van doelmatigheid, zonder te pretenderen dat dit binnen SvG&ND integraal kan worden geborgd. Tegelijkertijd wordt doelmatigheid hier niet beperkt tot de verhouding tussen geld en resultaat, maar ook begrepen als een bredere afweging van ingezette middelen ten opzichte van gerealiseerde resultaten. Adviezen van bijvoorbeeld de Algemene Rekenkamer over rechtmatigheid en doelmatigheid kunnen in de toekomst aanleiding zijn om de monitoring van SvG&ND hierop verder aan te scherpen.

3.2 Overkoepelende ontwerpeisen

Voor de inrichting van de monitor gelden een aantal overkoepelende ontwerpeisen die moeten bijdragen aan het leggen van aannemelijke verbanden tussen output, outcome en impact van de beleidsmaatregelen. Deze eisen zijn gericht op het vergroten van de causale validiteit van de monitor, en worden hieronder nader uitgewerkt. De overkoepelende ontwerpeisen geven bovendien richting aan de specifieke ontwerpeisen voor de vijf pijlers en twee impactgebieden die verderop in dit document zijn uitgewerkt.

Ontwerpeis 1: monitoring van doelbereik met samenhangende indicatoren

Zorg voor een samenhangende en meetbare inrichting van de monitoring van voortgang en doelbereik

Richt de monitoring zó in dat de voortgang en het doelbereik van het beleid in de SvG&ND systematisch gevolgd kunnen worden. De SvG&ND is het instrument waarmee de komende 30 jaar wordt gevolgd in hoeverre het beleid bijdraagt aan het herstel van de gevolgen van de gaswinning en het inlossen van de ereschuld. Daarvoor is een samenhangende en meetbare set van indicatoren nodig, waarmee de beoogde resultaten (output) en effecten (outcome) van het beleid worden geoperationaliseerd. Deze indicatoren moeten zodanig worden uitgewerkt dat de ontwikkeling ervan over meerdere jaren kan worden gevolgd. Ook de uitvoering en resultaten van maatregelen binnen de vijf pijlers en twee impactgebieden moeten op een eenduidige en samenhangende manier worden gemonitord, zodat jaarlijks inzicht ontstaat in het doelbereik van het beleid.

Dit rapport bevat de ontwerpeisen die als basis dienen voor de verdere inrichting van de monitor. Het is aan de uitvoerende partij om op basis hiervan een logisch, toepasbaar en actueel geheel te ontwikkelen van indicatoren, duiding, streefwaarden en volgorde. Hoewel verwacht wordt dat het casco van de monitor in 2026 staat, zal het instrument jaarlijks geactualiseerd worden op basis van nieuwe inzichten, beschikbaarheid van data, ontwikkelingen in beleid of veranderende accenten. Een databron die komt te vervallen, moet bijvoorbeeld kunnen worden vervangen. De monitor moet zodanig worden ingericht dat dit mogelijk is, binnen de kaders van de hier geformuleerde eisen.

Bij de definitieve selectie van indicatoren zijn de volgende criteria van belang:

- De mate waarin de indicatoren daadwerkelijk het bedoelde concept meten
- De benodigde data is bij voorkeur openbaar beschikbaar, zodat aanvullend onderzoek niet of zo min mogelijk nodig is
- De data is beschikbaar op een bruikbaar geografisch schaalniveau
  - het niveau van verzamelen gebeurt op het laagste aggregatieniveau waarop de data beschikbaar is, zodat daar in de duiding gebruik van kan worden gemaakt
  - het niveau van ontsluiten in de jaarlijkse rapportage gebeurt bij voorkeur op het niveau van de gemeente
- De data is actueel en bij voorkeur jaarlijks beschikbaar. Waar dat niet mogelijk is, worden aanvullende of alternatieve bronnen ingezet om jaarlijks inzicht in de voortgang te kunnen bieden. Dit vraagt inzet van alle betrokken organisaties.

Het uitgangspunt is dat de partij die de monitoring uitvoert geen aanvullend primair onderzoek verricht naar de resultaten van maatregelen. De monitoring maakt optimaal gebruik van bestaande databronnen en reeds beschikbare onderzoeks- en monitoringsinformatie. De kracht van de SvG&ND ligt juist in het samenbrengen en analyseren van wat er al is: één samenhangend beeld waarin gegevens uit verschillende pijlers en domeinen jaarlijks worden verbonden, geïnterpreteerd en toegankelijk gepresenteerd.

Onder duiden verstaan we in dit verband het verbinden van beschikbare data aan onderzoeksvragen, het zichtbaar maken van trends en patronen, en het geven van beargumenteerde interpretaties van cijfers. Deze duiding vindt plaats binnen de SvG&ND en vormt een belangrijk onderdeel van de toegevoegde waarde van het monitoringsinstrument.

De verantwoording, evaluatie en beleidsmatige interpretatie van de uitkomsten van de SvG&ND vinden plaats in dialoog tussen rijk en regio, op basis van de SvG&ND, maar maken daar geen onderdeel van uit.

Tot slot moet het monitoringsinstrument overdraagbaar zijn: niet alleen in technische zin (bestandstypen, datatoegang), maar ook inhoudelijk, zodat andere onderzoekers er zelfstandig mee kunnen werken.

Ontwerpeis 2: integraliteit

Duid de ontwikkelingen binnen de verschillende pijlers in onderlinge samenhang

De indeling in twee sporen en vijf pijlers is behulpzaam voor de programmatische structurering van het beleid en de opzet van dit Programma van Eisen. Per pijler is uitgewerkt hoe de uitvoering van maatregelen wordt gevolgd en hoe de resultaten (output) en effecten (outcome) gemonitord worden. Tegelijkertijd is het herstelbeleid niet opgebouwd uit losse trajecten, maar uit samenhangende interventies die in hun onderlinge verwevenheid moeten bijdragen aan de overkoepelende impactambities.

De onderliggende beleidstheorie stelt dat de gezamenlijke resultaten en effecten van alle pijlers moeten leiden tot een verbetering van de brede welvaart en het vertrouwen in de overheid. Daarom geldt als ontwerpeis dat de SvG&ND wordt opgezet als een integraal rapport, waarin expliciet inzicht wordt gegeven in de samenhang tussen resultaten en effecten van de verschillende pijlers, en in hun gezamenlijke bijdrage aan de ontwikkeling van de impactdoelen.

Ontwerpeis 3: referentiegebieden

Gebruik waar passend referentiegebieden om de effectiviteit van het beleid te meten

In de SvG&ND is het niet voldoende om alleen het doelbereik van het beleid te meten; ook de bijdrage van het beleid aan het realiseren van de doelen moet zichtbaar worden gemaakt. Hiervoor zijn methoden nodig die helpen om de doeltreffendheid van beleid te onderscheiden van bredere maatschappelijke ontwikkelingen.

Bij onderdelen waar de beleidscontext uniek is – zoals de uitvoering van maatregelen door het IMG en NCG in het kader van de aardbevingsproblematiek – is het gebruik van referentiegebieden niet zinvol of relevant. Voor bredere outcome- en impactindicatoren, zoals leefbaarheid, gezondheid, brede welvaart en vertrouwen, is dat anders. Bij deze thema's is het wel van belang om de ontwikkeling in Groningen en Noord-Drenthe te kunnen vergelijken met die in andere, vergelijkbare gebieden. Dit maakt het mogelijk om de bijdrage van beleid aan waargenomen veranderingen beter te duiden.

Daarom wordt geadviseerd om – waar relevant – gebruik te maken van referentiegebieden bij het ontwerpen van de monitoring. De partij die de monitoring inricht, kiest een onderbouwde methode voor de selectie van passende referentiegebieden. Ter ondersteuning bieden wij enkele mogelijke benaderingen waaruit gekozen kan worden, of waarop kan worden voortgebouwd:

- Referentie op basis van **demografische kenmerken of populatiestatistieken**, zoals ook wordt toegepast binnen het Nationaal Programma Groningen;
- Referentie op basis van de **ontwikkeling van brede welvaart in de afgelopen vijf jaar**, door vergelijking met gemeenten die een vergelijkbare ontwikkeling doormaken maar geen vergelijkbare beleidsinterventies ontvangen;
- Referentie op basis van **vergelijkbare scores op onderliggende indicatoren van brede welvaart**, zoals werkgelegenheid, gezondheid of woonsituatie;
- Referentie op basis van de **persoonlijke beleving van inwoners**, zoals bijvoorbeeld ervaren leefkwaliteit of het subjectief welzijn van inwoners.

Als in specifieke gevallen wordt gekozen voor een andere methode om effecten toe te schrijven aan beleid, dan wordt deze aanpak gemotiveerd en onderbouwd.

Ontwerpeis 4: trendlijnen

Breng trendlijnen in beeld om de bijdrage van het beleid te kunnen beoordelen

Een aanvullende maatregel om de bijdrage van het beleid aan het behalen van de doelen inzichtelijk te maken, is het volgen van de ontwikkeling van de regio over een langere periode. Door structureel gegevens te verzamelen en te analyseren, ontstaat een trendlijn waarlangs veranderingen in de regio zichtbaar worden. Deze ontwikkeling kan worden afgezet tegen een referentiepunt: bijvoorbeeld het jaar voorafgaand aan de start van beleidsmaatregelen uit Nij begun, of – waar relevant – het moment van aanvang van specifieke beleidsinterventies.

Op basis hiervan wordt verwacht dat voor alle relevante outcome- en impactindicatoren een ‘nulmeting’ wordt uitgevoerd over het jaar 2023, als startpunt voor het volgen van de voortgang van Nij begun. Bij indicatoren die gerelateerd zijn aan maatregelen die al langer lopen – zoals de versterkingsopgave – wordt aangesloten bij het moment waarop deze maatregelen zijn gestart, zodat ook de cumulatieve ontwikkeling zichtbaar wordt.

In de duiding van de ontwikkeling moet ook inzicht worden geboden in de historische trend vóór het gekozen startpunt. Dit is nodig om contextuele en externe factoren die van invloed zijn op de uitkomsten te kunnen begrijpen, en om de ontwikkeling van de regio in een bredere historische context te kunnen plaatsen.

Ontwerpeis 5: openbare databronnen

Maak in principe gebruik van openbare en bestaande databronnen

Voor de monitoring binnen de SvG&ND geldt als uitgangspunt dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van reeds beschikbare en openbaar toegankelijke databronnen. De kracht van de SvG&ND ligt in het samenbrengen en duiden van bestaande kennis en gegevens. Aanvullend primair onderzoek of nieuwe dataverzameling maakt dan ook in principe geen onderdeel uit van de opdracht.

In de uitwerking van de verschillende pijlers is aangegeven waar op dit moment informatie ontbreekt voor volledige monitoring. Daarbij is ook benoemd welke partij verantwoordelijk is voor de ontwikkeling of ontsluiting van aanvullende informatie of nieuwe meetinstrumenten. Deze informatie vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking van de monitoring.

Tegelijkertijd geldt dat het monitoringsinstrument meegroeit met nieuwe beleidsvragen, maatschappelijke ontwikkelingen en databronnen. Gezien de looptijd van dertig jaar kan het voorkomen dat er in de toekomst aanleiding is voor aanvullende dataverzameling of de ontwikkeling van nieuwe indicatoren. Indien de opdrachtgever daar expliciet om vraagt, kan dit door de uitvoerende partij worden opgepakt. In dat geval geldt de eis dat alle gebruikte methoden, ontwikkelde indicatoren en verzamelde data volledig openbaar en overdraagbaar zijn, zodat het instrument ook bij wisseling van uitvoerende partij kan blijven functioneren.

Tot slot wordt verwacht dat de indicatorenset periodiek, in samenspraak met de opdrachtgever, wordt geëvalueerd en herijkt, zodat de monitoring actueel blijft en aansluit op nieuwe inzichten en beschikbare gegevens.

Ontwerpeis 6: perceptie van inwoners en andere betrokkenen

Betrek de perceptie van inwoners en andere betrokkenen actief bij de duiding van beleidseffecten

Beleid is pas effectief als de beoogde resultaten en effecten niet alleen meetbaar, maar ook merkbaar en herkenbaar zijn voor de mensen om wie het gaat. Het monitoren van objectieve indicatoren is daarvoor niet voldoende. Inzicht in hoe inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, wetenschappers en overheden de uitvoering en effecten van beleid ervaren, is essentieel voor een betekenisvolle duiding van de resultaten.

De partij die verantwoordelijk is voor de monitoring wordt gevraagd om actief invulling te geven aan de betrokkenheid van deze groepen bij de interpretatie en validatie van de uitkomsten. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van bestaande subjectieve databronnen, zoals panels, bewonersonderzoeken, regionale evaluaties of bestaande publicaties. Waar nodig kunnen lichte aanvullende vormen van terugkoppeling worden ingezet, zoals gesprekken, validatiesessies of expertbijeenkomsten.

In dit rapport zijn per pijler en impactgebied suggesties opgenomen voor onderwerpen waarbij perceptie-informatie van meerwaarde is. Van de uitvoerende partij wordt verwacht dat zij bij de inrichting van het instrument een onderbouwd plan opstelt voor hoe de perceptie van betrokkenen wordt meegenomen bij de duiding van outputresultaten, outcome en impact, en bij het zichtbaar maken van de samenhang daartussen.

4. Specifieke eisen spoor 1

Het eerste spoor binnen de SvG&ND richt zich op het oplossen van de directe problemen die zijn veroorzaakt door de gaswinning uit het Groningenveld. Dit spoor omvat drie pijlers:

1. Herstellen van schades
2. Versterken van gebouwen
3. Verduurzaming van woningen

De eerste twee pijlers – schadeherstel en versterken – worden in de SvG&ND afzonderlijk gemonitord, conform de onderscheiden uitvoeringspraktijken van respectievelijk het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) en de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Per pijler wordt inzicht geboden in de voortgang van de uitvoering (output) en in de ervaren effecten van de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie door inwoners (outcome).

Tegelijkertijd is er in de praktijk sprake van sterke verwevenheid tussen schadeafhandeling en versterking. Veel bewoners ervaren deze trajecten niet als afzonderlijke processen, maar als één samenhangend geheel van overheidsingrijpen in hun woonsituatie. Ook zien we dat de gevolgen van de schadeafhandeling en versterking toenemen voor inwoners als zij gelijktijdig te maken krijgen met schade en versterking. In de afgelopen jaren zijn mede vanuit dit gegeven verschillende programma's, instrumenten en regelingen door Rijk en regio geïnitieerd die een bijdrage leveren aan de afhandeling van zowel de schadehersteloperatie als de versterkingsoperatie en/of het beperken van de gevolgschade daarvan. Dit hoofdstuk bevat daarom, naast de afzonderlijke paragrafen over schade en versterken, ook een aparte uitwerking van de gezamenlijke output maatregelen die zich zowel op schadeherstel als versterking richten. Daarnaast beschrijven we in dezelfde paragraaf ook de uiteindelijk beoogde effecten van alle maatregelen rondom schade en versterking. Het is immers de optelsom van de maatregelen die uiteindelijk voor het gewenste effect moet zorgen op de leefbaarheid, het ervaren gevoel van veiligheid, ruimtelijke kwaliteit en de gezondheid van gedupeerden.

Tot slot bevat dit hoofdstuk een paragraaf over de derde pijler binnen dit spoor: verduurzaming van woningen. Deze pijler heeft een ander karakter, maar richt zich – net als schadeherstel en versterken – op het verbeteren van de fysieke woonomstandigheden in de regio.

4.1 Resultaten en effecten Herstellen van schades

Resultaatgebieden (beoogde output)

Scope en reikwijdte van resultaatgebieden binnen deze pijler

In de Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvG&ND) wordt de voortgang van het schadeherstel en de tevredenheid van inwoners daarover gemonitord. Het IMG is primair verantwoordelijk voor de afhandeling van mijnbouwschade als gevolg van de gaswinning. Het IMG beoordeelt en vergoedt schade aan gebouwen en biedt daarnaast regelingen voor waardedaling en immateriële schade. Met de wijziging van de Tijdelijke wet Groningen en de Mijnbouwwet wordt voorgesteld bij wet vast te leggen dat de uitvoerende instanties over de financiële middelen beschikken die nodig zijn om hun wettelijke taken met betrekking tot een ruimhartige schadeafhandeling en de veiligheid in het aardbevingsgebied op een goede manier uit te voeren, zo lang als dat nodig is.

De resultaten van de schadeafhandeling van het IMG vallen volledig binnen de scope en reikwijdte van de SvG&ND. In Nij begun of in de Tijdelijke wet Groningen en de Mijnbouwwet zijn verder geen specifieke output of outcome doelstellingen gekoppeld waarvan de mate doelbereik in de SvG&ND dient te worden gemonitord.

Ontwerpeisen m.b.t. monitoring van de resultaten (output) van het IMG

Resultaten van schadeafhandeling IMG

De SvG&ND geeft een zo volledig mogelijk beeld van de schadeafhandeling door het IMG, zowel op de peildatum 31 december van het voorgaande jaar als cumulatief vanaf de start van de uitvoering door het IMG in 2020. **De analyse vindt plaats op basis van gegevens die door het IMG beschikbaar worden gesteld.**

Het op te stellen beeld moet inzicht bieden in de volgende aspecten:

- **Het aantal aanvragen per (actieve) regeling van het IMG**, zowel cumulatief sinds 2020 (of vanaf het jaar waarin een regeling is ingevoerd) als het aantal aanvragen in het afgelopen jaar.
  - De dataverzameling moet zodanig worden ingericht dat trends en ontwikkelingen per jaar kunnen worden geanalyseerd.
  - Het aantal aanvragen per regeling moet worden uitgesplitst naar gemeenten, met inachtneming van het feit dat het toepassingsgebied per regeling geografisch kan verschillen.
- **De voortgang in de afhandeling van aanvragen per regeling**, door inzicht te geven in de status (in behandeling, afgewezen, toegekend) van alle aanvragen per regeling op de peildatum 31 december van het afgelopen jaar.
  - De dataverzameling moet het mogelijk maken om ontwikkelingen per gemeente te duiden.
  - In een kwalitatieve duiding van de voortgang per regeling, moet specifiek aandacht zijn voor:
    - De ontwikkeling van de gemiddelde doorlooptijd van de regeling per jaar
    - De ontwikkeling van het aantal ingediende en afgehandelde bezwaren en beroepen per regeling per jaar
- **De voortgang van de afhandeling van complexe dossiers (Taskforce complex)**, zowel cumulatief vanaf 2020 als voor het afgelopen jaar. Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden in het aantal dossiers dat wordt afgewezen, nog in behandeling is en is afgerond.
- **De uitgekeerde schadebedragen per regeling**, zowel cumulatief vanaf 2020 (of vanaf het jaar van invoering van de regeling) als voor het afgelopen jaar. Deze bedragen moeten ook uitgesplitst kunnen worden per gemeente.
- **De uitvoeringskosten van het IMG in het afgelopen jaar**, waarbij in de duiding aandacht wordt besteed aan:
  - De omvang van de uitvoeringskosten ten opzichte van voorgaande jaren
  - De (ontwikkeling van de) opbouw van de uitvoeringskosten, gebaseerd op de onderliggende uitvoeringskosten per regeling

AOS-meldingen

Naast de afhandeling van mijnbouwschade als gevolg van de gaswinning heeft het IMG (tijdelijk) de verantwoordelijkheid om meldingen van acuut onveilige situaties (AOS) af te handelen. Inwoners die vermoeden dat de constructie van het gebouw waarin ze wonen of werken onveilig is, kunnen hier melding van maken bij het IMG¹.

De SvG&ND dient jaarlijks een beeld te bevatten van de ontwikkeling van het aantal AOS-meldingen per gemeente in het aardbevingsgebied. Dit beeld wordt zodanig opgesteld dat ten minste inzicht wordt geboden in:

- Het aantal (gegrond en ongegrond verklaarde) AOS meldingen per gemeente in het afgelopen jaar.
- Het cumulatief aantal ((gegrond en ongegrond verklaarde) AOS meldingen per gemeente per jaar sinds de start van het IMG

Tevredenheid van inwoners over de resultaten van de schadeafhandeling door het IMG

De SvG&ND geeft een zo volledig mogelijk beeld van de tevredenheid van bewoners over de schadeafhandeling door het IMG in het afgelopen jaar, evenals van de ontwikkeling van die tevredenheid

---

¹ Zie: [Hoe werkt het \(AOS\)](#)

sinds 2020. **Hiervoor wordt gebruikgemaakt van gegevens die op niveau 2 (klantreis) binnen het meethuis van het IMG worden verzameld en ontsloten via de klanttevredenheidsonderzoeken.**

Het beeld dient zodanig te worden opgesteld dat het inzicht verschaft in de volgende onderdelen:

- **Tevredenheid van bewoners (rapportcijfer) over de uitvoering van de IMG-regelingen:**
Per regeling wordt zowel de tevredenheid in het afgelopen jaar als het gemiddelde rapportcijfer van alle voorgaande jaren (vanaf 2020 of vanaf de introductie van de regeling) in kaart gebracht.
- **Ontwikkeling van de algemene tevredenheid over de dienstverlening van het IMG:**
Daarbij wordt in elk geval aandacht besteed aan:
  - De ontwikkeling van de algemene tevredenheid in vergelijking met voorgaande jaren, vanaf de start in 2020;
  - De ontwikkeling van de tevredenheid over specifieke aspecten van de dienstverlening, zoals communicatie, bereikbaarheid en andere relevante onderdelen.

Ontwerpeisen m.b.t. de duiding van de resultaten (output) van het IMG

Duiding van de resultaten en de tevredenheid van inwoners over de resultaten

De ontwikkeling in de resultaten van de schadeafhandeling en de tevredenheid hierover wordt geduid vanuit een onafhankelijke positie. **Deze duiding moet van meerwaarde zijn ten opzichte van de reeds uitgevoerde duiding door het IMG zelf. Die meerwaarde ontstaat door de (ontwikkeling van) resultaten en tevredenheid jaarlijks te valideren en te verrijken met inzichten uit andere onderzoeken, gesprekken en rapportages die in het betreffende jaar over de schadeafhandeling zijn gepubliceerd.** Daarbij kunnen ook inzichten uit andere pijlers binnen de SvG&ND worden betrokken. Voor deze duiding is geen aanvullende primaire dataverzameling vereist.

Bij het presenteren van de resultaten van het IMG en het duiden van de ontwikkelingen die hierin naar voren komen, moet rekening worden gehouden met een aantal specifieke aspecten en onderzoeksvragen:

- In de duiding van de ontwikkelingen in de resultaten moet rekening worden gehouden met het feit dat het IMG naar aanleiding van maatregelen uit Nij begun én de voorgestelde wijziging van de Tijdelijke wet Groningen en de Mijnbouwwet, aanpassingen heeft doorgevoerd in de wijze van schadeafhandeling. Enkele aanpassingen zijn bedoeld om op langere termijn tot specifieke, gewenste trends te leiden. Het beeld dat in de SvG&ND wordt geschetst van de prestaties van het IMG, moet daarom ook inzicht geven in de mate waarin het IMG op deze punten in de gewenste richting beweegt. Voorgaande resulteert in de volgende specifieke onderzoeksvragen die minimaal in de duiding dienen te worden beantwoord:
  - In hoeverre kan op basis van de (ontwikkeling van) resultaten en de tevredenheid van inwoners hierover worden geconcludeerd dat de schadeafhandeling in de regio ruimhartig verloopt?
  - In hoeverre wordt de vaste vergoeding voor de afhandeling van fysieke schade door bewoners als een aantrekkelijker optie wordt ervaren? (als gevolg van maatregel 5 Nij begun).
- Bij de duiding van de ontwikkeling van het aantal AOS-meldingen moet rekening worden gehouden met het feit dat het aandeel meldingen dat direct het gevolg is van bodembewegingen door gaswinning niet afzonderlijk is te onderscheiden.
- In de duiding van de ontwikkeling van de tevredenheid moet minimaal worden ingegaan op relevante factoren die invloed hebben op het rapportcijfer, zoals de mate waarin aanvragen worden toegekend binnen verschillende regelingen. Daarnaast dient in de duiding ingegaan te worden op de spreiding van het gemiddelde rapportcijfer over verschillende specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld gedupeerden met lichte schade en gedupeerden met zware schade).
- In de duiding van de tevredenheid over de resultaten moet specifiek rekening worden gehouden met het feit dat veel inwoners beperkt onderscheid maken tussen de versterkingsopgave die primair wordt afgehandeld door NCG én de schadeafhandeling die primair vanuit het IMG verloopt.

Voor een onderbouwde duiding van de resultaten en de tevredenheid, kunnen naar eigen inzicht aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet. Zo kan de vraag in hoeverre de schadeafhandeling ruimhartig verloopt bijvoorbeeld jaarlijks worden beantwoord door middel van interviews met professionals en/of een focusgroep waarin onafhankelijke experts tot een expert judgement komen.

Beoogde effecten (beoogde outcome)

Scope: huidige stand van zaken operationalisering Mild, Menselijk, Makkelijk

De som van de resultaten binnen de verschillende resultaatgebieden van deze pijler moet ertoe leiden dat gedupeerden de schadehersteloperatie als mild, menselijk en makkelijk ervaren.

Begin 2024 kreeg het IMG van het ministerie de opdracht om te monitoren in hoeverre deze beleving daadwerkelijk zo wordt ervaren door gedupeerden. Op het moment van het opstellen van dit programma van eisen is het IMG bezig met de afronding van deze opdracht. Met ondersteuning van een gespecialiseerd bureau heeft het IMG de afgelopen periode onderzoek gedaan onder zowel gedupeerden als eigen medewerkers, gericht op het definiëren van de begrippen mild, menselijk en makkelijk, en op het vaststellen van geschikte indicatoren om de ontwikkeling hiervan te kunnen volgen. Ook maakte het IMG deel uit van de pilot: Overheidsbreed Meethuis voor dienstverlening. Een initiatief vanuit de Rijksoverheid gericht om overheidsorganisaties te helpen met een aanpak om zelf een meethuis te ontwikkelen en zo gericht dienstverlening te verbeteren

Voor de monitoring van de mate waarin gedupeerden de schadeafhandeling als milder, menselijker en makkelijker ervaren, heeft het IMG in de afgelopen periode de ‘Bouwen aan herstel monitor’ ontwikkeld. Met deze monitor wil het IMG ook het bestaande klanttevredenheidsonderzoek (KTO) verder professionaliseren en integreren in een breder meethuis. Het doel is om zo een integraal meetsysteem te creëren dat waardevolle input levert voor de continue verbetering van de dienstverlening. De monitor zal naar verwachting twee keer per jaar worden geactualiseerd.

De ‘Bouwen aan herstel monitor’ biedt niet alleen inzicht in de perceptie van gedupeerden over de schadeafhandeling – en daarmee in hoeverre de beoogde outcome van deze pijler wordt bereikt – maar bevat ook gegevens over de kwaliteit van de dienstverlening, waarmee het IMG haar eigen processen gericht kan verbeteren.

Met het toevoegen van de Bouwen aan herstel monitor aan het bestaande meethuis, wordt binnen het meethuis van het IMG gegevens verzameld op drie niveaus: het relationele niveau, het klantreisniveau en het interactieniveau.

- **Relationeel niveau (bovenste niveau)**

Op dit niveau wordt de algemene beleving van aanvragers gemeten. De meting wordt twee keer per jaar uitgevoerd. Deze metingen worden gekoppeld aan de hoogste klantbelevingsdoelen (Tevredenheid, Menselijke Maat en Erkenning) en de bijbehorende gewenste uitkomst (Vertrouwen in het IMG). De ontwikkeling van de algemene beleving van aanvragers zal worden gemonitord via de Bouwen aan Herstel Monitor. Deze monitor bevat de benodigde informatie en indicatoren waarlangs kan worden gevolgd in hoeverre de schadeafhandeling als milder, menselijker en makkelijker wordt ervaren.

- **Klantreisniveau (middelste niveau)**

Op dit niveau meet het IMG hoe gedupeerden het gehele proces van hun aanvraag hebben ervaren – van begin tot eind. Deze metingen worden doorlopend uitgevoerd en maandelijks gerapporteerd. Hierbij kan worden uitgesplitst naar verschillende regelingen, zoals AVV of IMS. De informatie en indicatoren die op dit niveau worden verzameld, dienen gebruikt te worden voor het monitoren van de tevredenheid over de behaalde resultaten (output).

- **Interactieniveau (onderste niveau)**

Op dit niveau wordt gekeken naar hoe aanvragers één specifiek interactiemoment hebben ervaren. Er wordt uitgesplitst naar verschillende contactkanalen, zoals steunpunten, zaakbegeleiders of Team op Maat. De metingen worden doorlopend uitgevoerd en maandelijks gerapporteerd. De informatie en indicatoren die op dit niveau door het IMG worden gemonitord, dienen te worden benut bij de duiding van de tevredenheid van inwoners over de resultaten van het IMG en de vraag in hoeverre zij de schadeafhandeling als mild, menselijk en makkelijk ervaren. Deze eenmalige interactiemomenten worden overigens niet integraal via de SvG&ND gemonitord.

Op alle drie de niveaus maakt het IMG gebruik van gestandaardiseerde kwantitatieve monitoring gebaseerd op wetenschappelijke gevalideerde vragenlijsten, aangevuld met verdiepende onderzoeken – zowel intern als extern, en zowel wetenschappelijk als praktijkgericht. Door de drie niveaus met elkaar te verbinden, streeft het IMG ernaar een volledig en samenhangend beeld te krijgen van hoe aanvragers het IMG en diens werkwijze ervaren. En welk effect dit uiteindelijk heeft op het vertrouwen van aanvragers in het IMG.

Gebruikswaarde in relatie tot SvG&ND

De ‘Bouwen aan herstel-monitor’ is op dit moment het enige instrument waarin de begrippen mild, menselijk en makkelijk zijn gedefinieerd en geconcretiseerd. In de onlangs verschenen reactie van de regio op de Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025 doet de regio een oproep om scherp te kijken naar de invulling van deze termen. De regio stelt: ‘We zien ook dat deze termen vaak de invulling krijgen van "beter uitleggen". Maar beter uitleggen dat iemand wéér een schade-aanvraag moet doen of wéér moet aantonen dat er herhaalschade is, maakt het voor inwoners niet menselijker, milder of makkelijker. We vinden het belangrijk dat het Rapport gaat monitoren of inwoners de schadeafhandeling door het IMG daadwerkelijk gaan ervaren als menselijker, milder en makkelijker. Daarvoor is een toetsbare invulling nodig’. In haar reactie roept de regio het Rijk op om de regio actief te betrekken bij deze verdere concretisering.

De ontwerpeisen voor de monitoring van de beoogde effecten binnen de pijler schadeherstel zijn afhankelijk van de verdere (door)ontwikkeling van de ‘Bouwen aan herstel monitor’ in de komende periode en van het draagvlak dat dit instrument – inclusief de onderliggende onderzoeksmethode – krijgt bij zowel het Rijk als de regio.

Ten behoeve van het opstellen van dit programma van eisen, is de onderliggende onderzoeksmethode van de Bouwen aan herstel monitor door het IMG aan ons toegelicht. In combinatie met het feit dat zowel Rijk als regio bij ons te kennen hebben gegeven de gehanteerde onderzoeksmethode in de basis te kunnen omarmen, **veronderstellen wij dat de Bouwen aan herstel monitor als het primaire instrument kan worden ingezet om op een wetenschappelijk te verantwoorden wijze te monitoren in hoeverre gedupeerden de schadeafhandeling als milder, menselijker en makkelijker ervaren.**

Ontwerpeisen m.b.t. monitoring van beoogde effecten (outcome) binnen de pijler schadeherstel

De SvG&ND geeft een zo volledig mogelijk beeld van de mate waarin inwoners de schadeafhandeling als mild, menselijk en makkelijk ervaren in het afgelopen jaar, evenals van de ontwikkeling sinds de start van de meting in 2025. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van gegevens die op niveau 1 (relationele niveau binnen het meethuis van het IMG worden verzameld én tweejaarlijks worden ontsloten in de Bouwen aan herstel monitor².

Het beeld wordt zodanig opgesteld dat het inzicht biedt in:

- De mate waarin gedupeerden in het afgelopen jaar de schadeafhandeling hebben ervaren als milder, menselijker en makkelijker. Uitgesplitst naar type regeling en gemeente.

---

² In het uiteindelijke PvE óf het aanbestedingsdocument dient een verwijzing te komen naar de eerste Bouwen aan Herstelmonitor.

- De exacte indicatoren die worden gekozen om mild, menselijk en makkelijker te volgen hangt samen met de verdere doorontwikkeling van de onderzoeksmethode van de Bouwen aan herstel Monitor die het IMG voornemens is uit te voeren in de komende maanden. Vooralsnog lijkt het voor de hand te liggen in de SvG&ND 'Het vertrouwen in het IMG' als hoofdindicator op te nemen. En in de duiding van de ontwikkeling van deze hoofdindicator vervolgens stil te staan bij de bijdrage van de verschillende drijfveren (gecorrleerd aan mild, menselijk en makkelijk) aan deze ontwikkeling. Het voornemen van het IMG om het aantal te monitoren drijfveren terug te brengen, kan echter ook aanleiding vormen om in de SvG&ND mild, menselijk en makkelijk rechtstreeks te monitoren via de ontwikkeling van de direct daaraan gecorrleerde drijfveren.
- De ontwikkeling van de mate waarin gedupeerden de schadeafhandeling hebben ervaren als milder, menselijker en makkelijker over de tijd, door inzicht te geven in de trend van de gemiddelde waardering van gedupeerden vanaf het eerste meetmoment. Uitgesplitst naar type regeling en gemeente.

Ontwerpeisen m.b.t. duiding van beoogde effecten (outcome) binnen de pijler schadeherstel

Zowel de perceptie van gedupeerden in het afgelopen jaar als de ontwikkeling daarvan, dient te worden geduid. Hiervoor wordt minimaal gebruik gemaakt van de onderstaande gegevens, zodat in de SvG&ND een gevalideerd en verrijkt beeld van de ontwikkeling van de beleving van de schadeafhandeling kan worden gepresenteerd:

- Relevante data uit de 'Bouwen aan herstel monitor' van het IMG
- Alle overige data en inzichten over de andere resultaat-, effect- en impactgebieden die via de SvG&ND worden gemonitord
- Inzichten uit andere relevante onderzoeken en publicaties over schadeafhandeling die in het afgelopen jaar zijn verschenen

Ten behoeve van de bovenstaande duiding kunnen naar eigen inzicht aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet. Het is niet nodig om aanvullende primaire dataverzameling uit te voeren naar de perceptie van gedupeerden over de schadeafhandeling door het IMG of over de bijdrage van andere programma's. Wel vindt periodiek – eens per vijf jaar – ondersteuning plaats bij het IMG in het herijken en opnieuw valideren van het meetinstrument. Dit kan bijvoorbeeld door het IMG te adviseren over de uitvoering van nieuw onderzoek onder gedupeerden en medewerkers naar de betekenis van een milde, menselijke en makkelijker schadeafhandeling, en te analyseren in hoeverre deze inzichten afwijken van de tot dan toe gehanteerde definities. Aangezien de schadehersteloperatie continu in ontwikkeling is, mag worden verwacht dat ook de perceptie van wat wordt verstaan onder mild, menselijk en makkelijk in de loop der tijd zal veranderen.

4.2 Resultaten en effecten Versterken van gebouwen

In de SvG&ND wordt de voortgang van de versterkingsoperatie én de tevredenheid van inwoners over deze operatie gemonitord. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is op grond van de Tijdelijke wet Groningen verantwoordelijk voor het versterken van gebouwen waarvoor dit noodzakelijk is op basis van de vastgestelde veiligheidsnorm. De uitvoering van deze taak ligt bij de Nationaal Coördinator Groningen (NCG), die daartoe deskundigenadviezen laat opstellen en versterkingsmaatregelen laat uitvoeren.

De monitoring binnen de SvG&ND volgt hierin twee sporen:

1. de feitelijke voortgang van de versterkingsoperatie waarvoor de Minister op basis van de wet versterkingsverantwoordelijkheid draagt;
2. het effect van de versterking op verschillende aspecten van de leefomgeving en het welbevinden van inwoners in de dertien gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe.

Beide sporen vallen binnen de scope van de SvG&ND. In dit hoofdstuk worden voor het eerste spoor de eisen geformuleerd voor de monitoring van de uitvoering (output) en de ervaren effecten (outcome) van de versterkingsopgave onder verantwoordelijkheid van NCG.

Het tweede spoor – over de effecten op verschillende aspecten van de leefomgeving en het welbevinden van inwoners – reikt verder dan de versterkingsoperatie alleen. Deze outcome wordt mede beïnvloed door andere onderdelen van het herstelbeleid, waaronder de schadeafhandeling. Daarom is deze breder gedefinieerde uitwerking opgenomen in het volgende hoofdstuk: Herstel: schade en versterken samen.

4.2.1 Resultaatgebieden (beoogde output)

Scope en reikwijdte

De monitoring richt zich primair op de uitvoering van de versterkingsoperatie door de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Op basis van deskundigenadviezen wordt vastgesteld of gebouwen in het versterkingsgebied aan de veiligheidsnorm voldoen. De veiligheidsnorm geeft aan dat in de woonomgeving de kans op een dodelijk ongeluk niet groter mag zijn dan 1 op 100.000 per jaar³. Indien versterking noodzakelijk is, wordt deze uitgevoerd.

De voortgang van deze werkzaamheden valt volledig binnen de scope van de SvG&ND. De specifieke ontwerpeisen voor het monitoren van deze resultaatgebieden worden in de volgende paragrafen nader uitgewerkt.

Ontwerpeisen met betrekking tot de monitoring van de resultaten (output) van NCG

Resultaten van de uitvoering van de versterkingsopgave door NCG

De SvG&ND moet een zo volledig mogelijk beeld geven van de uitvoering van de versterkingsopgave door NCG, zowel per peildatum 31 december van het afgelopen jaar als cumulatief sinds NCG in 2020 verantwoordelijk werd voor de uitvoering. Hierbij moet gebruik worden gemaakt van gegevens die door NCG worden aangeleverd.

De monitoring van de veiligheid richt zich hierbij primair op de 5 gemeenten waarvoor de Minister op grond van het wetsvoorstel Groningen de verantwoordelijkheid om te versterken heeft. Voor inwoners in de overige gemeenten wordt de brede ervaren veiligheid van inwoners, zoals bedoeld in artikel 13ba van de Tijdelijke wet Groningen, gemonitord als onderdeel van de outcome van deze pijler.

Het beeld wordt zodanig opgesteld dat het inzicht biedt in de volgende aspecten:

---

³ Zie voor een toelichting:

<https://www.nationaalcoördinatorgroningen.nl/versterken/versterken-beleid-en-kaders/risico-gebouw-bepalen>

- **Aantal adressen binnen de versterkingsopgave⁴** per 31 december van het afgelopen jaar, uitgesplitst naar categorie en gemeente:
  - Particuliere woningen
  - Corporatiewoningen
  - Woon- en bedrijfspanden agrarisch
  - Woon- en bedrijfspanden mkb
  - Erfgoedpanden
  - Zorggebouwen
  - Schoolgebouwen
  - Overige bijzonder categoriën (zoals dorpshuizen, industrieel vastgoed)
- **Fasering van adressen binnen de versterkingsopgave**, per categorie én per gemeente:
  - Inzicht in de verdeling van adressen over de verschillende fasen⁵ per 31 december van het afgelopen jaar
  - Inzicht in de ontwikkeling van deze verdeling ten opzichte van voorgaande jaren
  - Zodanig ingericht dat de voortgang van de versterkingsoperatie jaarlijks gevolgd kan worden, zowel per categorie als per gemeente
- **Specifieke verdieping op fase 3** (beoordelingsfase), per categorie en per gemeente:
  - Aantal adressen in herbeoordelingsprocedure per 31 december van het afgelopen jaar
  - Aantal adressen waarvoor na beoordeling geldt dat:
    - zij voldoen aan de veiligheidsnorm en geen versterking nodig is
    - zij niet voldoen aan de veiligheidsnorm en versterking (deels) nodig is
    - zij niet voldoen aan de veiligheidsnorm en er gekozen is voor sloop/nieuwbouw
- **Combinatie van versterking en schadeherstel**, per categorie en per gemeente:
  - Aantal adressen waarbij op basis van voorkeur van eigenaren per 31 december van het afgelopen jaar een gecombineerde uitvoering als uitgangspunt is gekozen
  - Inzicht in de ontwikkeling hiervan ten opzichte van eerdere jaren
  - De voortgang van de afhandeling van complexe dossiers (Taskforce complex), zowel cumulatief vanaf 2020 als voor het afgelopen jaar.
- **Bezwaarprocedures** binnen de versterkingsopgave:
  - Aantal ingediende bezwaren per categorie en per gemeente
    - formeel bij het NCG ingediende bezwaren tegen besluiten of beschikkingen in het kader van de versterkingsopgave (bijvoorbeeld over beoordeling, maatwerkafspraken, uitvoering)
  - Type bezwaar en status van de afhandeling per 31 december van het afgelopen jaar
    - omvat o.a.: inhoudelijk gegrond, inhoudelijk ongegrond, administratief afgehandeld, nog in behandeling
  - Inzicht in de ontwikkeling ten opzichte van voorgaande jaren
- **Uitvoeringskosten van NCG** in het afgelopen jaar:
  - Inzicht in de omvang van de uitvoeringskosten in relatie tot voorgaande jaren
  - Analyse van de opbouw en ontwikkeling van deze kosten per regeling of onderdeel van de versterkingsopgave

Tevredenheid van inwoners over de uitvoering van de versterkingsopgave door NCG

De SvG&ND bevat een zo volledig mogelijk beeld van de tevredenheid van bewoners over de uitvoering van de versterkingsopgave door NCG in het afgelopen jaar, evenals de ontwikkeling van deze tevredenheid sinds de start van de meting. De basis hiervoor wordt gevormd door gegevens uit het door NCG uitgevoerde

⁴ In de monitoring wordt uitgegaan van de wettelijk vastgestelde veiligheidsnorm: het risico op dodelijke slachtoffers als gevolg van instorting van een gebouw mag niet hoger zijn dan 1 op 100.000 per jaar, conform het beschermingsniveau zoals gehanteerd door NCG bij het bepalen van het risico van een gebouw.

⁵ NCG onderscheidt een zestal fasen in de versterking: nog te starten, opname, beoordeling, planvorming, versterken en afgerond. Zie voor meer informatie: [De versterking in stappen | Versterken: hoe werkt het? | Nationaal Coördinator Groningen](#)

bewonerstevredenheidsonderzoek. Sinds 2023 vindt dit onderzoek structureel plaats; in 2024 en 2025 is het onderzoek uitgevoerd door Enneüs.

De SvG&ND bevat een zo volledig mogelijk beeld van de tevredenheid van bewoners over de dienstverlening van NCG en het vertrouwen in NCG. Dit beeld omvat zowel de actuele stand op het meest recente peilmoment als de ontwikkeling sinds de start van het bewonerstevredenheidsonderzoek in 2023.

- **Tevredenheid over de dienstverlening van NCG:** de SvG&ND moet inzicht bieden in:
  - De algemene tevredenheid van respondenten op het meest recente peilmoment
  - De uitsplitsing van de algemene tevredenheid naar:
    - Versterkingsfase
    - Gebouwtype
    - Gemeente
  - De ontwikkeling van de tevredenheid per jaar sinds 2023, zowel:
    - Gemiddeld over alle respondenten
    - Uitgesplitst naar versterkingsfase, gebouwtype en gemeente
- **Vertrouwen in NCG:** de SvG&ND moet inzicht bieden in:
  - Het vertrouwen van respondenten in NCG op het meest recente peilmoment
  - De uitsplitsing van het vertrouwen naar:
    - Versterkingsfase
    - Gebouwtype
    - Gemeente
  - De ontwikkeling van het vertrouwen per jaar sinds 2023, zowel:
    - Gemiddeld over alle respondenten
    - Uitgesplitst naar versterkingsfase, gebouwtype en gemeente

Ontwerpeisen met betrekking tot de duiding van de resultaten (output) van NCG

Duiding van de resultaten en de tevredenheid van inwoners over de resultaten

De ontwikkeling in de resultaten van de versterkingsoperatie en de tevredenheid hierover wordt geduid vanuit een onafhankelijke positie. **Deze duiding moet van meerwaarde zijn ten opzichte van de reeds uitgevoerde duiding door NCG zelf. Die meerwaarde ontstaat door de (ontwikkeling van) resultaten en tevredenheid jaarlijks te valideren en te verrijken met inzichten uit andere onderzoeken en rapportages die in het betreffende jaar over de versterkingsopgave zijn gepubliceerd. Daarnaast kunnen ook inzichten uit andere pijlers binnen de SvG&ND worden benut.** Voor deze duiding is geen aanvullende primaire dataverzameling vereist.

De ontwikkeling van de resultaten van de versterkingsopgave door NCG en de tevredenheid hierover wordt vanuit een onafhankelijke positie geduid. Deze duiding wordt opgesteld op basis van zowel inzichten uit relevante onderzoeken die in het afgelopen jaar zijn verschenen over de uitvoering van de versterkingsopgave (bijvoorbeeld door SodM) als overige data en bevindingen uit de SvG&ND. Bij deze duiding dient expliciet aandacht te zijn voor de volgende aspecten en onderzoeksvragen:

- **Tijdigheid** van de versterkingsoperatie
  - In hoeverre mag, op basis van de voortgang van de resultaten en de actuele planning van NCG, worden verwacht dat de versterkingsopgave tijdig wordt afgerond?
  - Hierbij wordt aangesloten op de lijn en systematiek van de jaarlijkse diepte-analyse van NCG, die samen met een geüpdatete planning in het eerste kwartaal van ieder jaar wordt gepubliceerd. Ook dient rekening gehouden te worden met het advies/oordeel dat SodM hierover in zijn jaarlijkse Staat van de Veiligheid.
- **Tevredenheid over de uitvoering** van de versterkingsoperatie
  - De (ontwikkeling van de) tevredenheid over NCG en het vertrouwen van respondenten in NCG moet onafhankelijk worden geduid. Hierbij wordt minimaal gebruikgemaakt van:
    - Gegevens uit het bewonerstevredenheidsonderzoek van NCG, specifiek over de beleving van het contact en de omgang met NCG

- Inzichten uit andere relevante onderzoeken en publicaties over de uitvoering van de versterkingsopgave die in het afgelopen jaar zijn verschenen
- Overige data en inzichten die in het kader van de SvG&ND zijn verzameld

Voor een onderbouwde duiding van de tijdigheid en tevredenheid kunnen naar eigen inzicht aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet. De vraag in hoeverre de versterkingsoperatie tijdig zal worden afgerond, kan bijvoorbeeld jaarlijks worden beantwoord door middel van aanvullende interviews met deskundigen en/of door het organiseren van een focusgroep waarin onafhankelijke experts tot een gezamenlijk oordeel (expert judgement) komen.

4.2.2 Beoogde effecten (beoogde outcome)

Scope en reikwijdte

Het beoogde effect van de maatregelen in de uitvoering van de versterkingsoperatie door NCG is:

Ervaren mensgerichte afhandeling - Bewoners ervaren de versterking als persoonlijk, duidelijk en afgestemd op hun situatie, met minder bureaucratie, betere begeleiding en meer zeggenschap.

Ontwerpeisen m.b.t. monitoring van de effecten (outcome) van NCG

Ervaren mensgerichte afhandeling

De maatregel “*De NCG maakt de uitvoering van de versterking meer mensgericht*” uit Nij begun richt zich primair op het introduceren van klanttevredenheidsonderzoek bij NCG. Zo’n structurele meting ontbrak tot nu toe. Deze stap is echter **instrumenteel** en geen doel op zich: het meten zelf betekent nog niet dat de versterkingsaanpak als mensgericht wordt **ervaren**. Daarvoor is monitoring op **ervaringsniveau** nodig.

Beleidsmatig is het daarom wenselijk om ‘**ervaren mensgerichtheid**’ te operationaliseren via één of meerdere indicatoren, zodat jaarlijks in de SvG&ND gevolgd kan worden in hoeverre de uitvoering van versterking daadwerkelijk mensgericht verloopt. Klanttevredenheid en vertrouwen zijn waardevolle output-indicatoren, maar meten vooral concrete interacties of proceskwaliteit. Ze zeggen weinig over de diepere beleving van bewoners: voel ik mij gezien, erkend, serieus genomen? Die dimensie vraagt om kwalitatief gevoede indicatoren die verder gaan dan rapportcijfers over bijvoorbeeld bereikbaarheid of doorlooptijd.

Bij het IMG is deze behoefte onderkend via de Bouwen aan herstel-monitor, die de beleving van schadeafhandeling op verschillende niveaus in kaart brengt. Een vergelijkbare aanpak zou ook binnen de versterkingsopgave structureel inzicht kunnen bieden in hoe bewoners de aanpak ervaren – niet alleen in het contact met NCG, maar binnen de bredere context van beleid, begeleiding en leefomgeving. De versterkingsoperatie is immers meer dan de uitvoering door NCG: maatschappelijke effecten zoals veiligheid, vertrouwen en leefbaarheid ontstaan uit het samenspel van fysieke versterking, sociaal beleid, communicatie en de inrichting van de omgeving. Een afzonderlijke indicator voor **ervaren mensgerichtheid** helpt om de impact van dat geheel zichtbaar te maken – zonder die geheel toe te schrijven aan NCG.

Op het moment van schrijven zijn Rijk en NCG in gesprek over de verdere uitwerking van het concept ‘mensgerichte afhandeling’, op basis van voorkeuren van inwoners. Ook wordt verkend hoe de jaarlijkse dataverzameling via NCG geborgd kan worden. Het is wenselijk dat de uitvoerende partij hierbij een adviserende rol krijgt richting opdrachtgever en NCG, bij de ontwikkeling van een meetinstrument waarmee de perceptie van woningeigenaren en huurders over de mensgerichte afhandeling gevolgd kan worden. De formele opdracht voor ontwikkeling ligt bij NCG. Dit betekent dat pas op termijn nieuw onderzoek beschikbaar komt waarmee de ervaren mensgerichtheid daadwerkelijk kan worden gemeten. Tot die tijd kan dit onderwerp binnen de SvG&ND worden gevolgd via het bestaande onderzoek van NCG naar tevredenheid en vertrouwen (zie Resultaatgebieden binnen deze pijler).

4.3 Resultaten en effecten Herstel: samenhang schade en versterken

4.3.1 Resultaatgebieden (beoogde output)

Scope en reikwijdte van resultaatgebieden pijlers schade en versterken samen

Binnen Spoor 1 van de SvG&ND wordt de uitvoering van maatregelen op het gebied van schadeherstel (door het IMG) en versterking (door NCG) afzonderlijk gemonitord. Daarnaast zijn er ook interventies en programma's die de grenzen van deze twee trajecten overstijgen, zowel inhoudelijk als bestuurlijk. Dit deel van het Programma van Eisen beschrijft hoe de resultaten en effecten van die overlappende en aanvullende inzet worden gemonitord.

Het gaat hierbij om programma's van Rijk, provincie en gemeenten die zich richten op specifieke doelgroepen of op bredere gebiedsgerichte opgaven, zoals leefbaarheid, erfgoed en sociaal herstel. Deze maatregelen vallen over het algemeen niet onder de formele verantwoordelijkheden van het IMG of NCG, maar dragen wel aantoonbaar bij aan de gezamenlijke doelstellingen van schadeherstel en versterken. Vanuit het perspectief van inwoners wordt het onderscheid tussen schade en versterken bovendien vaak niet als strikt ervaren. Wat beleidsmatig twee trajecten zijn, wordt op lokaal niveau beleefd als één herstelproces. De SvG&ND volgt deze inzet daarom in samenhang, zodat ook de bredere bijdrage aan ervaren veiligheid, leefkwaliteit, gezondheid en sociale samenhang zichtbaar wordt.

Daarnaast gaat het om de resultaten van drie onafhankelijke instanties (Commissie Bijzondere Situaties⁶, Interventieteam Vastgelopen Situaties⁷ en de Taskforce MKB⁸) die in de afgelopen jaren zijn opgericht en gezamenlijk een vangnet vormen voor gedupeerden die vastlopen in de versterkings- en/of schadehersteloperatie.

Ontwerpeisen m.b.t. monitoring van de resultaten (output)

Resultaten van de speciale programma's en maatregelen binnen de provincie die een bijdrage leveren aan de schadeherstel- en versterkingsoperatie en/of de beoogde effecten daarvan

De SvG&ND volgt **op hoofdlijnen** de voortgang van een aantal programma's die onder regie van verschillende overheden zijn ingericht en die een inhoudelijke relatie hebben met schade- of versterkingstrajecten. Deze programma's vallen buiten de formele versterkingsverantwoordelijkheid van NCG of de schadeafhandelingsverantwoordelijkheid van het IMG, maar zijn in de praktijk vaak direct verbonden aan de ervaring van bewoners.

Het gaat onder meer om:

- Maatregel 14: impuls voor leefbaarheid en toekomstperspectief in versterkingsgebieden;
- Maatregel 15: extra geld voor herstel van de openbare ruimte ná afronding van de versterking;
- Het agroprogramma (ondersteuning van agrariërs in het aardbevingsgebied);
- Het mkb-programma (ondersteuning van ondernemers met schade- en/of versterkingstraject);
- Het erfgoedprogramma (behoud en versterking van Gronings erfgoed);
- De sociale aanpak vanuit de Bestuurlijke Tafel Sociaal en Gezondheid, waaronder de inzet van aardbevingscoaches.

De verantwoordelijkheid voor monitoring van deze programma's ligt in principe bij de uitvoerende instanties zelf. Gemeenten en provincie leggen hierover geen verantwoording af via de SvG&ND, maar doen dit via eigen jaarverslagen aan Kamer, Staten en Raden. Op basis van beschikbare informatie wordt jaarlijks een zo volledig mogelijk beeld opgesteld van de resultaten en maatschappelijke betekenis van deze programma's, voor zover deze bijdragen aan de herstelopgave. Daarbij wordt jaarlijks inzicht geboden in:

⁶ Zie: <https://vangnetbijzondereituaties.nl>

⁷ Zie: <https://www.schadedoormijnbouw.nl/interventieteam-vastgelopen-situaties>

⁸ https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20240530/brief_regering voortgang_2/document3/f=/vmdoo29lk4zu.pdf

- de jaarlijkse resultaten van maatregel 14 en 15, het agroprogramma, mkb-programma, erfgoedprogramma en de aanpak vanuit de Bestuurlijke Tafel Sociaal en Gezondheid, voor zover relevant voor schadeherstel en/of versterken;
- de cumulatieve resultaten sinds de start van deze programma's;
- de tevredenheid van betrokken doelgroepen over de voortgang en betekenis van deze programma's, in relatie tot schade- en versterkingsopgaven.

Hierbij wordt **uitsluitend** gebruik gemaakt van monitoringsinformatie die door de programma's zelf wordt aangeleverd. Deze informatie wordt jaarlijks gevalideerd en verrijkt met inzichten uit andere relevante bronnen, zoals publicaties van Gronings Perspectief, maatschappelijke organisaties of andere regionale onderzoeken.

Omdat de beschikbaarheid en kwaliteit van monitoringsinformatie momenteel per programma verschillen, wordt aanbevolen om de te contracteren partij te betrekken bij de (door)ontwikkeling van de monitoring door de uitvoeringsinstanties. Op die manier kunnen deze instanties worden ondersteund bij het verbeteren van hun eigen monitoring, en kan bij de (door)ontwikkeling direct rekening worden gehouden met de mogelijkheden en beperkingen binnen de SvG&ND. Zo ontstaat op termijn een structurele en bruikbare informatiestroom richting de SvG&ND.

Resultaten (Commissie Bijzondere Situaties, Interventieteam Vastgelopen Situaties en de Taskforce MKB)

De SvG&ND bevat een zo volledig mogelijk beeld van de resultaten van de Commissie Bijzondere Situaties, het Interventieteam Vastgelopen Situaties en de Taskforce MKB. **Dit beeld is gebaseerd op gegevens die door de betreffende instanties zelf worden verzameld en gerapporteerd**, onder andere in het kader van hun jaarverslagen.

De SvG&ND geeft een zo volledig mogelijk beeld van de resultaten, zowel op de peildatum 31 december van het voorgaande jaar als cumulatief vanaf de oprichting van de betreffende instantie. Het beeld wordt zodanig opgesteld dat het inzicht biedt in de **ontwikkeling** van de volgende aspecten:

- Het aantal (nieuw) in behandeling genomen dossiers
- Het aantal afgewezen dossiers
- Het aantal onderhanden dossiers
- Het aantal afgeronde dossiers

Bovenstaande aspecten dienen per instantie in beeld te worden gebracht. Waar relevant dienen naar eigen inzicht uitsplitsingen naar de verschillende gemeenten gemaakt te worden.

Ontwerpeisen m.b.t. duiding van de resultaten (output)

De gemeten resultaten worden in context geplaatst, waarbij ten minste de volgende onderzoeksvragen worden beantwoord:

- Wat is de voortgang en betekenis van de programma's binnen de herstelopgave?
- Wat is de voortgang en betekenis van de resultaten van de uitvoeringsinstanties (zoals de Commissie Bijzondere Situaties, het Interventieteam Vastgelopen Situaties en de Taskforce MKB)?
- Hoe beïnvloeden deze resultaten de voortgang en kwaliteit van de herstelopgave in algemene zin?

Op het moment van schrijven is er geen informatie beschikbaar over de tevredenheid van betrokken doelgroepen met betrekking tot deze programma's. Indien deze informatie in de toekomst beschikbaar komt, wordt deze opgenomen in de SvG&ND.

De beschikbare gegevens worden jaarlijks gevalideerd en verrijkt met inzichten uit andere relevante bronnen, zoals publicaties van Gronings Perspectief, maatschappelijke organisaties en andere regionale onderzoeken.

Aanvullende primaire dataverzameling over resultaten, tevredenheid van doelgroepen of prestaties van betrokken instanties is niet vereist. Wel wordt verwacht dat op basis van beschikbare informatie een onderbouwde en onafhankelijke duiding wordt gegeven van zowel de voortgang en betekenis van de programma's binnen de herstelopgave, als van de resultaten van de genoemde instanties. **Ter ondersteuning daarvan kunnen naar eigen inzicht aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet.**

4.3.2 Beoogde effecten (beoogde outcome)

Scope en reikwijdte van de beoogde effecten van schadeherstel en versterken

De gezamenlijke inzet op schadeherstel en versterken is erop gericht om niet alleen fysieke veiligheid te realiseren, maar ook bij te dragen aan bredere maatschappelijke effecten. Deze ambitie is expliciet geformuleerd in *Nij begun*, waarin de versterkingsoperatie wordt gepositioneerd als meer dan het technisch veilig maken van gebouwen. Het gaat om een aanpak die mensgerichter, rechtvaardiger en samenhangender wordt uitgevoerd, en die bijdraagt aan vertrouwen, leefbaarheid, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit in het aardbevingsgebied.

De outcome van deze gezamenlijke inzet raakt daarmee aan vijf centrale beoogde effecten:

1. Ervaren veiligheid
2. Ervaren leefbaarheid
3. Ervaren gezondheid en mentaal welbevinden
4. Sociale cohesie
5. Ruimtelijke kwaliteit

Eisen met betrekking tot de monitoring van de beoogde effecten (outcome) van schadeherstel en versterken

Indicatoren en streefwaarden

De beoogde effecten kunnen worden gevolgd via de onderstaande indicatoren. Voor deze beoogde effecten zijn op dit moment geen formele streefwaarden vastgesteld in de kabinetsreactie *Nij begun*, het wetsvoorstel Groningen, of in documentatie van uitvoerende partijen zoals NCG of het IMG. Ook in relevante regionale monitors en onderzoeken (zoals Gronings Perspectief) wordt gewerkt met trenddata zonder normatieve doelwaarden. Om die reden richt de SvG&ND zich op het volgen van trends en ontwikkelingen in deze uitkomstgebieden. De monitoring biedt zo inzicht in de richting en betekenis van maatschappelijke verandering, waarbij het accent ligt op het duiden van voortgang in plaats van het afrekenen op vooraf vastgelegde kwantitatieve doelen.

1 Ervaren veiligheid

Veiligheidsbeleving is een belangrijk aspect van brede welvaart. In de regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) van het CBS wordt dit gemeten met de indicator veiligheidsbeleving in de buurt. Voor een deel van de gemeenten zijn deze gegevens echter niet beschikbaar. Om deze indicator aan te vullen wordt gebruikgemaakt van aanvullende regionale bronnen. Het Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe bevragen hun inwonerspanels over ervaren veiligheid. Deze regionale data vormen een waardevolle aanvulling op het landelijke beeld en maken het mogelijk om ontwikkelingen op gemeentelijk niveau beter te volgen.

2 Ervaren leefbaarheid

Leefbaarheid is per definitie een subjectieve ervaring: het gaat om hoe bewoners de kwaliteit van hun woon- en leefomgeving beleven. Voor de monitoring van deze indicator zijn twee databronnen relevant:

- De Leefbaarometer, een landelijke monitor waarin de leefbaarheid wordt geclassificeerd op basis van objectieve indicatoren (zoals woningvoorraad, fysieke omgeving, voorzieningen, sociale cohesie, overlast en onveiligheid).

- Inwonerspanels van Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe, waarin bewoners zelf rapporteren hoe zij de leefbaarheid ervaren.

De leefbaarheidsklasse wordt tweejaarlijks berekend in de Leefbaarometer. De score wordt berekend aan de hand van enkele onderliggende factoren en omgezet tot een schaal van 1 (zeer onvoldoende) tot 9 (uitstekend). In de huidige opzet van deze indicator kan een gemeente alleen hele punten stijgen of dalen, bijvoorbeeld van een 6 naar een 7. Zoals uit de monitor van Nationaal Programma Groningen blijkt, geeft deze indicator weinig variatie over de jaren heen. Wel is het een consistente variabele en biedt het de mogelijkheid om landelijk te vergelijken. Beide bronnen leveren elke twee jaar een update. De combinatie van objectieve data (Leefbaarometer) en subjectieve beleving (paneldata) biedt een evenwichtig en bruikbaar beeld voor de SvG&ND.

3. Ervaren gezondheid en mentaal welbevinden

Ervaren gezondheid gaat over hoe mensen hun gezondheid zelf beoordelen, zowel lichamelijk als geestelijk. Het geeft een algemeen, overkoepelend beeld van hoe mensen zelf hun gezondheid ervaren. Dat wil zeggen, subjectief, niet objectief. De GGD meet periodiek hoe de ervaren gezondheid is. De data is beschikbaar voor de doelgroep jeugd, jongvolwassenen en volwassenen & ouderen. Deze doelgroepen worden niet op gelijke momenten bevraagd, de data komen in verschillende periodes en jaren uit. De data van jeugd (jongeren uit het tweede en vierde leerjaar van het voortgezet onderwijs) is niet beschikbaar voor de gemeenten Stadskanaal en Pekela door te lage respons.

Mentale gezondheid is een complex en gelaagd begrip. Voor de SvG&ND raden we aan om te focussen op mentaal welbevinden, omdat dit goed aansluit bij de doelen van de versterkingsoperatie en relevant is op lokaal niveau.

Volgens de door beleid en wetenschap gedeelde definitie (van Bon-Martens et al., 2022) is mentale gezondheid "de manier waarop je je verhoudt tot jezelf en tot anderen, en hoe je omgaat met de uitdagingen in het dagelijks leven – inclusief hoe jij én anderen deze ervaren." Binnen deze brede definitie wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Mentaal welbevinden: bijvoorbeeld veerkracht, tevredenheid met het leven, gevoel van regie;
- Mentale problemen: bijvoorbeeld stress, angst of somberheid;
- Psychische stoornissen: gediagnosticeerde psychische aandoeningen.

Van deze drie is alleen mentaal welbevinden geschikt voor monitoring op gemeentelijk niveau. Deze indicator is als enige lokaal beschikbaar en sluit inhoudelijk goed aan op de doelstellingen van de SvG&ND.

4. Sociale cohesie

Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) definieert sociale cohesie als de mate waarin (groepen) mensen zich met elkaar en met allerlei instituties verbonden voelen, en naar het gedrag dat hieraan invulling geeft. Het is een breed concept wat in feite gaat over de sociale aspecten in de woonomgeving en de mate van ervaren sociale samenhang. Sociale cohesie kan gemeten worden met verschillende stellingen. CBS gebruikt hiervoor een samengestelde variabele op basis van acht stellingen (in de veiligheidsmonitor):

- De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks.
- De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om.
- Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen.
- Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen.
- Ik heb veel contact met andere buurtbewoners.
- Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt.
- Als ik op vakantie zou gaan of langere tijd afwezig zou zijn, zou ik mijn huissleutel aan de burens durven te geven.
- In deze buurt durven de mensen elkaar aan te spreken op onwenselijk gedrag.

Deze samengestelde variabele geeft een goed beeld van de sociale cohesie. Binnen het voorlopige voorstel voor de monitoring van de Sociale Agenda wordt voor deze variabele benoemd om de sociale samenhang in kaart te brengen. Het voordeel hiervan is dat er een landelijke vergelijking kan worden gedaan. Het nadeel is dat de data alleen beschikbaar is voor gemeenten met meer dan 70.000 inwoners. Dat betekent voor de 13 gemeenten in Nij begun, dat er alleen voor gemeente Groningen cijfers beschikbaar zijn.

Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe verzamelen een keer per twee jaar data middels hun inwonerspanels over sociale samenhang. Hiervoor worden vier stellingen gebruikt, welke overeenkomen met de eerste vier stellingen van CBS. Deze data is wel op gemeenteniveau beschikbaar.

5. Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit heeft betrekking op de woonomgeving. Er is geen vaste definitie of operationalisatie van het begrip. Provincie Groningen definieert het als de kwaliteit van het landschap, de dorpen en steden. Het ministerie van VRO spreekt over de balans tussen functionaliteit, esthetiek en duurzaamheid in de inrichting van onze leefomgeving. Om grip te krijgen op de ruimtelijke kwaliteit kijken we naar de tevredenheid met de woonomgeving en het landschap.

De gegevens over de tevredenheid met de woonomgeving komen uit het “WoonOnderzoek Nederland” vanuit het CBS. Deze gegevens worden slechts driejaarlijks ververst en zijn daarnaast alleen op COROP-niveau beschikbaar. Het is echter afkomstig uit een gereputeerde bron die veel wordt gebruikt in geverifieerd onderzoek. Er zijn geen andere openbare bronnen die over betere data beschikken waarmee ook gemeenten inzichtelijk worden gemaakt en tevens een vergelijking met andere gebieden kan worden gemaakt. Daarom wordt deze indicator wel aanbevolen, met een regionale bron als aanvulling.

De SvG&ND **geeft jaarlijks een overzicht van de ontwikkelingen op de beoogde outcome van de vijf centrale effecten.** De monitoring dient te voldoen aan de volgende eisen:

- Er wordt minimaal gebruik gemaakt van de geselecteerde onderliggende indicatoren per beoogd effect;
- De monitoring wordt jaarlijks geactualiseerd waarbij de peildatum ligt op 31 december van het vorige jaar wordt gehanteerd;
- De monitor toont de ontwikkeling ten opzichte van de uitgangssituatie, voor de start van Nij begun (zie overkoepelende eis 4) en is uitgesplitst naar gemeenten (waar mogelijk) en provincies;
- De monitoring en onderliggende keuzes aan indicatoren en methodieken worden periodiek herijkt om relevantie en meetkracht te borgen;
- De opdrachtgever vraagt de uitvoerende partij om in het voorstel toe te lichten welke referentiegebieden worden gekozen en hoe deze bijdragen aan een valide en robuuste monitoring van de regionale ontwikkeling.

Beoogd effect	Indicator(en)	Databron	Streefwaarde
Ervaren veiligheid	Veiligheidsbeleving in de buurt: Percentage bevolking van 15 jaar of ouder dat zich wel eens of vaak onveilig voelt in de eigen woonbuurt	CBS, rMBW. Meest recente waarde: 2023 Verschijningsfrequentie: één keer per jaar	Nvt
	Tevredenheid met veiligheid: Cijfer voor de tevredenheid over de veiligheid in eigen woonbuurt op een 10-puntenschaal	Groninger Panel en Drents Panel. Meest recente waarde: 2024. Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
Ervaren leefbaarheid	Tevredenheid met leefbaarheid Cijfer over de tevredenheid met de leefbaarheid in eigen dorp of wijk op een 10-puntenschaal	Groninger Panel en Drents Panel. Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt

	Ontwikkeling leefbaarheid Percentage dat vindt dat leefbaarheid in dorp of wijk afgelopen 12 maanden, vooruit is gegaan, gelijk is gebleven of achteruit is gegaan	Groninger Panel en Drents Panel. Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
	Toekomstige leefbaarheid Percentage dat aangeeft de toekomst van dorp of wijk te zien als: zonnig, neutraal of zorgelijk	Groninger Panel en Drents Panel. Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
	Leefbaarometerklasse	Meest recente waarde: 2022 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar (2024 wordt mid 2025 verwacht)	Nvt
Ervaren gezondheid	Ervaren gezondheid Percentage dat eigen gezondheid als goed of zeer goed ervaart	rMBW of GGD gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen, jongvolwassenen en jeugd. Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
Mentaal welbevinden	(zeer) Goed ervaren mentale gezondheid Uitgesplitst: jongvolwassenen en volwassenen en ouderen	GGD gezondheidsmonitor jongvolwassenen Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar GGD gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen. Meest recente waarde: 2022 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar (2024 wordt mid 2025 verwacht)	Nvt
Sociale cohesie	De sociale cohesie geeft een schaalscore van 0 tot 10. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de inwoners tevreden zijn over de sociale aspecten van hun woonbuurt. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 70.000 inwoners.	rMBW (als onderdeel van het sociaal kapitaal van brede welvaart later) geeft de indicator sociale cohesie. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 70.000 inwoners.	Nvt
	Stellingen over sociale cohesie: Percentage dat het (helemaal) eens is met de stellingen: - ik voel me hier thuis - het is gezellig en saamhorig in dorp/wijk - er is prettige omgang in dorp/wijk - mensen helpen elkaar in deze buurt	Groninger en Drents Panel Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
Ruimtelijke kwaliteit	Tevredenheid met de woonomgeving	CBS via WoON. Meest recente waarde: 2021 Verschijningsfrequentie: één keer per 3 jaar.	Nvt
	Tevredenheid met de woonomgeving	Groninger en Drents Panel	Nvt

		Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	
	Waardering Landschap Cijfer voor de aantrekkelijkheid van het Groninger of Drents landschap op een 10-puntenschaal	Groninger en Drents Panel Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
	Tevredenheid groen en natuur in omgeving Cijfer voor tevredenheid met groen en natuur in omgeving op een 10-puntenschaal	Groninger en Drents Panel Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt
	Ontwikkeling landschap Percentage dat vindt dat de kwaliteit van het Groninger landschap in de afgelopen 5 jaar vooruit is gegaan, gelijk is gebleven, of achteruit is gegaan	Groninger en Drents Panel Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: één keer per 2 jaar	Nvt

Eisen met betrekking tot de duiding van de beoogde effecten (outcome) van schadeherstel en versterken

De jaarlijkse duiding van de ontwikkeling van brede welvaart vindt plaats vanuit een onafhankelijke positie. Daarbij gaat het om een contextuele waardering van de beschikbare gegevens: waar staan we, hoe zijn we hier gekomen, en wat betekent dat voor de regio? Het beeld van de ontwikkeling op de verschillende effectgebieden wordt ieder jaar op samenhangende wijze geïnterpreteerd. Waar nodig wordt daarbij gebruikgemaakt van relevante publicaties over de ontwikkeling van deze gebieden in Groningen en Noord-Drenthe.

Bij de duiding van de effecten van schadeherstel en versterken is specifieke aandacht nodig voor doelgroepen die het hardst getroffen zijn door de aardbevingsproblematiek. Onderzoek, onder meer van Gronings Perspectief, laat zien dat gevolgschade – bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid – sterk verschilt tussen groepen inwoners. Er is geen indicator beschikbaar die rechtstreeks meet hoe veilig mensen zich in hun eigen huis voelen, of specifiek in relatie tot aardbevingen. De bestaande indicatoren meten veiligheidsbeleving in de buurt. Wel wijst Gronings Perspectief op een relatie tussen ervaren veiligheid en schade(meldingen). Deze inzichten dienen betrokken te worden bij de interpretatie van de beschikbare gegevens.

Omdat de meeste indicatoren gemiddelden tonen op gemeenteniveau, is het van belang dat in de duiding ook aandacht is voor verschillen binnen de bevolking. Dit geldt bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van ervaren leefbaarheid, gezondheid en mentaal welbevinden onder verschillende groepen inwoners. **Om hieraan recht te doen, is het nodig dat ook aanvullende kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet, naar inzicht van de partij die de monitoring uitvoert. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van bestaande publicaties en studies over de effecten van de aardbevingsproblematiek op specifieke doelgroepen in de regio.**

De ruimtelijke kwaliteit wordt indirect gemonitord. De indicatoren fungeren als signaalindicatoren. Ze geven zicht op maatschappelijke ontwikkelingen die mede beïnvloed worden door schadeherstel en versterking, maar die ook door andere factoren en partijen worden bepaald. **De SvG&ND richt zich in de monitoring op het volgen van deze uitkomsten over tijd en het duiden van trends en patronen in samenhang met de uitvoering van het beleid.**

In de rapportage van de SvG&ND moet de effecten van de schadeherstel en versterking in de juiste context worden geplaatst en correct worden geduid. In de duiding moeten minimaal de volgende vragen worden beantwoord:

- In hoeverre ontwikkelen de vijf beoogde effecten zich verschillend tussen de 13 gemeenten, en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?
- Hoe ontwikkelen de vijf beoogde effecten zich in perspectief tot de landelijke ontwikkeling (zie ook overkoepelende ontwerpis 3)?
- In hoeverre zijn er verschillen zichtbaar tussen doelgroepen, in het bijzonder voor de doelgroep die het hardst getroffen is door de aardbevingsproblematiek?
  - In hoeverre hangt het ervaren gevoel van veiligheid samen met aardbevingsschade en schadeafhandeling?
  - Welke trends en patronen in maatschappelijke ontwikkelingen kunnen worden waargenomen op basis van de signaalindicatoren van ruimtelijke kwaliteit, en in hoeverre hangen deze samen met de uitvoering van schadeherstel en versterking in Groningen en Noord-Drenthe?
  - Hoe varieert de ontwikkeling van de ervaren leefbaarheid, ervaren gezondheid en mentaal welbevinden binnen de groepen van inwoners?

4.4 Resultaten en effecten Verduurzaming van woningen door isolatie en ventilatie

4.4.1 Resultaatgebieden (beoogde output)

Scope en reikwijdte van resultaatgebieden binnen deze pijler

De SvG&ND biedt inzicht in de voortgang van de extra impulsmaatregelen voor woningverduurzaming via isolatie. Ondanks verschillen in aard en uitvoering, dragen alle maatregelen bij aan hetzelfde doel: alle woningen in het gebied uiterlijk in 2035 isoleren tot de standaard voor woningisolatie, als voorbereiding op een volledige aardgasvrije warmtevoorziening in 2055. De monitoring moet zowel het doelbereik in beeld brengen als de specifieke bijdrage van de impulsmaatregelen aan het realiseren van deze doelstelling.

De SvG&ND monitort binnen deze pijler de volgende resultaatgebieden die samen bijdragen aan het realiseren van de hoofddoelstelling. Het gaat daarbij om:

- **Doelbereik hoofddoelstelling:** isolatie naar standaard voor alle woningen (koop en huur) in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo, uiterlijk in 2035.
- **Uitgevoerde isolatiemaatregelen van woningen in de versterkingsoperatie:** voortgang van isolatie van woningen die nog een versterking moeten ondergaan. Doelgroep: woningen in het aardbevingsgebied die onderdeel zijn van de versterkingsoperatie, waarbij isolatie gelijktijdig wordt uitgevoerd om vertraging van versterking te voorkomen en woningen aardgasvrij-gereed te maken. Het gaat hierbij zowel om de woningen die nog een middelzware of zware versterking benodigd zijn (maatregel 28) als de overige woningen die NCG in het kader van maatregel 29 kan isoleren.
- **Voortgang isolatieaanpak woningeigenaren (maatregel 29):** uitvoering en resultaten van de subsidieregeling voor isolatie en ventilatie van woningen van particuliere woningeigenaren in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo, die niet onder maatregel 28 vallen.
- **Ondersteuning en ontzorging van woningeigenaren:** uitvoering en resultaten van het geheel aan ingerichte ondersteuning- en ontzorgingsmaatregelen voor woningeigenaren in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo die met de isolatie van hun woning aan de slag willen.
- **Voortgang isolatieaanpak corporatiewoningen (maatregel 29):** uitvoering en resultaten van de isolatie van corporatiewoningen in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo.
- **Maatregel 30 (SNN):** uitvoering en resultaten van de subsidieregeling Verduurzaming en Verbetering Groningen, uitgebreid met 29 postcodes. Doelgroep: particuliere woningeigenaren in het verruimde postcodegebied, waarbij de subsidie kan worden ingezet voor verduurzaming, onderhoud en verbetering van de woning.

In de volgende paragrafen worden de concrete ontwerpisen per resultaatgebied uitgewerkt. Vanwege het grote aantal resultaatgebieden zijn de eisen voor monitoring en duiding niet afzonderlijk geordend, maar geïntegreerd per resultaatgebied gepresenteerd. Dit bevordert de samenhang en draagt bij aan de overzichtelijkheid van het hoofdstuk.

Ontwerpisen m.b.t. monitoring én duiding van de resultaten (output) van verduurzaming

Mate van doelbereik van de hoofddoelstelling

De SvG&ND dient jaarlijks een zo volledig mogelijk beeld te geven van de mate waarin de hoofddoelstelling wordt gerealiseerd: het isoleren van alle woningen (koop en sociale huur) in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo naar de standaard voor woningisolatie uiterlijk in 2035.

Omdat er op dit moment **geen openbaar beschikbare indicator** bestaat om dit rechtstreeks te meten, dient jaarlijks op basis van beschikbare gegevens een **realistische inschatting** te worden gemaakt. **Dit vereist het opzetten van een passende onderzoeksmethode of instrument, waarvan de onderbouwing en aanpak in het voorstel worden toegelicht.** Op het moment van schrijven van dit onderzoeksrapport bestaat er een aantal openbare databronnen waarlangs de inschatting vorm kan krijgen. Deze bronnen (incl. beperkingen) staan hieronder opgenomen. Daarnaast ligt het in de lijn der verwachting dat gedurende de uitvoering van de isolatieaanpak steeds meer informatiebronnen beschikbaar komen (bijvoorbeeld de opgestelde isolatieplannen) die gebruikt kunnen worden om de inschatting verder aan te scherpen.

De uiteindelijke inschatting in de SvG&ND dient jaarlijks minimaal het volgende inzichtelijk te maken:

- Het aantal woningen in het gebied dat per 31 december van het afgelopen jaar dat nog niet voldoet aan de standaard voor woningisolatie, uitgesplitst naar:
  - Corporatie woningen per gemeenten
  - Particuliere woningen (koop en huur) per gemeente.

Toelichting data- en informatiebeperkingen

Zoals aangegeven is er op dit moment geen openbaar beschikbare indicator waarmee direct kan worden vastgesteld hoeveel woningen in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo voldoen aan de isolatiestandaard⁹. Wel bestaan er verschillende indicatoren die, ondanks beperkingen, relevante inzichten bieden. Deze bronnen moeten zorgvuldig worden benut om jaarlijks tot een zo realistisch mogelijke inschatting van het doelbereik te komen.

Geldige energielabels

Het energielabel biedt een indicatie van de energiezuinigheid van een woning, mede op basis van de isolatiekwaliteit. RVO registreert het aantal energielabels voor woningen.

Beperkingen van deze bron:

- Niet alle woningen beschikken over een geldig of actueel energielabel; slechts 63,1% van de woningen in Groningen heeft momenteel een geldig label. Het extrapoleren of schatten van labels van de overige woningen is met veel onzekerheid weergeven.
- Het energielabel is geen directe maatstaf voor de isolatiestandaard. De isolatiestandaard is een kwantitatieve norm die aangeeft hoe goed een woning geïsoleerd moet zijn om klaar te zijn voor een toekomst zonder aardgas. Een energielabel geeft een kwalitatieve beoordeling van de energieprestatie van een woning en kijkt daarom naar meer dan alleen de isolatiegraad. Het omvat ook aspecten als verwarmingssysteem, ventilatie en duurzame opwekking. Zo kan een matig geïsoleerde woning met zonnepanelen toch een label A of B krijgen.

Bij het opstellen van de inschatting dient met deze beperkingen rekening te worden gehouden.

Isolatiekwaliteit Woningen

RVO en Kadaster hebben een aanvullende indicator ontwikkeld die meer gericht inzicht geeft in de isolatiekenmerken van woningen, uitgesplitst naar de isolatie van de gebouwschil van woningen op vijf onderdelen¹⁰: vloer, gevel, dak, ramen in leefruimte en ramen in slaapruijnte. De scores per bouwdeel worden gerapporteerd in zes categorieën: goed, redelijk, slecht, n.v.t., onbekend en te weinig waarnemingen. Combinatie van scores is mogelijk.

Beperkingen van deze indicator:

- De indicator is gebaseerd op geregistreerde energielabels; hierdoor ontbreekt data voor een groot deel van de woningvoorraad.

---

⁹ [Standaardwaarden voor uw woningisolatie | RVO.nl | RVO.nl](#)

¹⁰ Voor meer informatie zie [Isolatiewaarden woningen pilot Apeldoorn | Programma VIVET](#)

- De gehanteerde categorie voor ‘goed’ is minder streng dan de isolatiestreefwaarde. De streefwaarde voor de isolatiestandaard is voor een gevel bijvoorbeeld 6 m²K/W. In de indicator van RVO wordt voor gevels al een goed toebedeeld bij >3 m²K/W.
- Niet alle onderdelen van de isolatiestandaard zijn in de indicator opgenomen, waardoor deze geen volledig beeld geeft van het voldoen aan de standaard.

De mate van doelrealisatie moet onafhankelijk worden geduid. Hiervoor kunnen naar eigen inzicht aanvullende kwantitatieve en/of kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet. Bij de duiding wordt gebruikgemaakt van inzichten uit de monitoring van andere pijlers binnen de SvG&ND en relevante publicaties over de isolatieaanpak van het afgelopen jaar. Op basis van meerdere informatiebronnen dient de duiding ten minste antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- In hoeverre is het, op basis van de voortgang, realistisch dat uiterlijk in 2035 alle woningen in de 13 gemeenten voldoen aan de isolatiestandaard?
- Wat is de bijdrage van de extra impulsmaatregelen (maatregel 28 t/m 30) aan het doelbereik in het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de monitoring binnen de SvG&ND?
- Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de hoofddoelstelling?

Bij het opstellen van de aanpak moet expliciet rekening worden gehouden met deze beperkingen.

Uitgevoerde isolatiemaatregelen van woningen in de versterkingsoperatie

Maatregel 28 voorziet in extra middelen en taken voor NCG om woningen in het Groningse aardbevingsgebied, die nog een middelzware of zware versterking ondergaan, gelijktijdig te isoleren tot de standaard voor woningisolatie. Dit gebeurt zodanig dat de versterkingsoperatie beperkt vertraagd wordt en de woningen aardgasvrij-gereed worden gemaakt. Als onderdeel van maatregel 29 heeft NCG daarnaast ook mogelijkheden gekregen om woningen die nog een lichte versterking ondergaan te isoleren tot de standaard voor woning isolatie.

De SvG&ND bevat jaarlijks, **per peildatum 31 december** en **cumulatief sinds de start van de maatregel**, een zo volledig mogelijk beeld van de woningen binnen de versterkingsoperatie die gelijktijdig met het ondergaan van de versterking worden geïsoleerd. **Dit beeld wordt gebaseerd op gegevens die door NCG worden aangeleverd.**

De volgende aspecten dienen daarbij in beeld te worden gebracht:

- Het aantal afgeronde adressen in de versterking (fase 6) per 31 december van het afgelopen jaar én cumulatief sinds de start van de uitvoering van maatregel 28 en 29, die door het NCG in de versterking ook gelijktijdig zodanig zijn geïsoleerd dat de woning/pand daarmee voldoet aan de standaardisolatiewaarde. Uitgesplitst naar:
  - Gebouwtype (koop- en huurwoningen)
  - Gemeente
- Het aantal nog niet afgeronde adressen in de versterking (fase 4 en 5) per 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van maatregel 28 en 29, die door het NCG in de versterking ook gelijktijdig zodanig geïsoleerd gaan worden dat de woning/pand daarmee voldoet aan de standaardisolatiewaarde. Uitgesplitst naar:
  - Gebouwtype (koop- en huurwoningen)
  - Gemeente
- Het aantal afgeronde adressen en nog niet afgeronde adressen, die nog een versterking nodig hebben, waarbij de woningeigenaar niet kiest voor een gelijktijdige isolatie. Uitgesplitst naar:
  - Gebouwtype (koop- en huurwoningen)
  - Gemeente

In de SvG&ND moet de ontwikkeling van deze resultaten jaarlijks worden gepresenteerd en geduid in het licht van de gestelde ambitie. De centrale onderzoeksvraag die in de duiding jaarlijks minimaal dient te

worden beantwoord, luidt: **wat is de bijdrage vanuit NCG aan het doel van het Rijk om alle woningen te isoleren tot de standaard voor woningisolatie in de 13 Nij begun-gemeenten?**

Voortgang isolatieaanpak woningeigenaren (maatregel 29):

Maatregel 29 betreft onder meer een isolatiesubsidie voor woningeigenaren in 13 gemeenten die niet onder maatregel 28 vallen. De regeling, uitgewerkt in 2024 en vanaf 2025 uitgevoerd door SNN, heeft als ambitie om **binnen 10 jaar (t/m 2035) 200.000 woningen in het gebied (Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo) te isoleren tot de standaard voor woningisolatie.**

De SvG&ND bevat jaarlijks, per peildatum 31 december, én cumulatief een zo volledig mogelijk beeld van de uitvoering van maatregel 29. **Dit beeld is gebaseerd op gegevens die door SNN worden aangeleverd.**

De volgende aspecten dienen daarbij in beeld te worden gebracht:

- Aantal subsidieaanvragen per 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de subsidieregeling¹¹
- Aantal toegekende subsidieaanvragen per 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief
  - Aantal en typen aangevraagde isolatiemaatregelen per woning
- Het totaal en gemiddelde gesubsidieerde bedrag per jaar en cumulatief
- Het aantal en aandeel toegekende subsidieaanvragen dat op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief gebruik heeft gemaakt van een energiecoach bij de aanvraag van de subsidie
- Het aantal en aandeel toegekende subsidie aanvragen dat op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief, waarbij de woningeigenaar vrijwillig¹² heeft gekozen een isolatieplan op te stellen

Alle resultaten dienen uitgesplitst te worden naar:

- de 13 Nij begun-gemeenten
- Type aanvrager:
  - particuliere woningeigenaren binnen het versterkingsgebied
  - particuliere woningeigenaren buiten het versterkingsgebied
  - woningeigenaren met een inkomen tot maximaal 140% van het sociaal minimum
  - Verhuurders
  - VvE's

Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat de subsidievoorwaarden kunnen verschillen, afhankelijk van het type woningeigenaar en de locatie van de woning.

De ontwikkeling van deze resultaten moet in de SvG&ND jaarlijks worden gepresenteerd en geduid in het licht van de gestelde ambitie. De centrale onderzoeksvraag die in de duiding jaarlijks minimaal dient te worden beantwoord, luidt: **wat is de bijdrage vanuit de subsidieregeling aan het doel van het Rijk om alle woningen te isoleren tot de standaard voor woningisolatie in de 13 Nij begun-gemeenten?**

Bij de duiding dient rekening te worden gehouden met het gegeven dat woningeigenaren niet altijd voor alle benodigde maatregelen om hun woning op de standaardisolatiewaarde te brengen een subsidieaanvraag zullen indienen. Sommige woningeigenaren kiezen ervoor om slechts een deel van de maatregelen uit te voeren, of om de benodigde ingrepen gefaseerd te realiseren. Daarnaast geldt dat gedurende de looptijd van de subsidieregeling, op basis van de opgestelde woningplannen en gekozen maatregelen, steeds beter inzicht ontstaat in het aantal en type maatregelen dat gemiddeld per woningtype nodig is om aan de standaardisolatiewaarde te voldoen.

---

¹¹ De subsidieregeling zal gefaseerd worden opgezet. Daarnaast dient te contracteren partij rekening te houden met het feit dat woningeigenaren onder voorwaarden de mogelijkheid wordt geboden met terugwerkende kracht een subsidie aan te vragen. Hiervoor is een separate subsidieregeling ingericht: [Subsidie Isolatie Nij begun - terugwerkende kracht | SNN](#).

¹² Een isolatieplan is niet verplicht als de totale kosten van uitgevoerde en uit te voeren maatregelen lager zijn dan €10.000 én de woning is gebouwd tussen 1 januari 1965 en 31 december 1991 en als de woning geen monument is.

Het jaarlijkse beeld van de (ontwikkeling van de) mate van doelbereik wordt gevalideerd en verrijkt met inzichten uit relevante publicaties, rapportages en onderzoeken die hierover in het afgelopen jaar zijn verschenen. **Deze bronnen worden actief verzameld en benut om de door SNN aangeleverde informatie te toetsen en te onderbouwen. Aanvullende primaire dataverzameling van outputresultaten is niet vereist. Wel wordt verwacht dat de duiding wordt verdiept met kwalitatieve inzichten van onder meer professionals, uitvoeringsorganisaties en woningeigenaren.** De uitvoerende partij wordt door de opdrachtgever gevraagd in de aanpak expliciet aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan deze opgave.

Ondersteuning en ontzorging van woningeigenaren

Om zoveel mogelijk woningeigenaren te stimuleren tot isolatie van hun woning, zijn diverse ondersteunings- en ontzorgingsmaatregelen ingericht. Op dit moment betreft het drie specifieke vormen van ondersteuning:

- Coaches die op vrijwillige basis beschikbaar zijn voor woningeigenaren die zelfstandig aan de slag willen met isolatiemaatregelen;
- Isolatieadviseurs die regionaal worden opgeleid en ingezet om woningeigenaren inzicht te bieden in de aanpassingen die nodig zijn om hun woning te isoleren tot aan de standaardisolatiewaarde;
- Ontzorgende partijen, door Rijk en regio aangewezen, die woningeigenaren volledig begeleiden in het traject van advies, subsidieaanvraag en uitvoering van de isolatiemaatregelen.

De SvG&ND bevat jaarlijks een zo volledig mogelijk beeld van de voortgang, resultaten en tevredenheid van woningeigenaren over de ondersteunings- en ontzorgingsmaatregelen van de Isolatieaanpak, zowel voor het afgelopen jaar als in de ontwikkeling sinds de start van de ondersteuning (medio 2025). **Hiervoor wordt gebruikgemaakt van gegevens van verschillende partijen die bij de uitvoering betrokken zijn. Deze gegevens worden jaarlijks gebundeld aangeleverd door het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.**

De volgende aspecten dienen daarbij in beeld te worden gebracht:

- Het aantal afgeronde coachingstrajecten voor ‘doe-het-zelvers’ op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de maatregel.
- De tevredenheid van woningeigenaren over de afgeronde coachingstrajecten voor ‘doe-het-zelvers’ op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en de ontwikkeling van de gemiddelde tevredenheid per jaar sinds de start van de maatregel.
- Het aantal afgeronde adviestrajecten van isolatieadviseurs op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de maatregel.
- De tevredenheid van woningeigenaren over de afgeronde adviestrajecten van isolatieadviseurs op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en de ontwikkeling van de gemiddelde tevredenheid per jaar sinds de start van de maatregel.
- Het aantal afgeronde ontzorgingstrajecten door daarvoor aangestelde ontzorgende partijen op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de maatregel.
- De tevredenheid van woningeigenaren over de afgeronde ontzorgingstrajecten op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en de ontwikkeling van de gemiddelde tevredenheid per jaar sinds de start van de maatregel.

In de SvG&ND wordt de ontwikkeling van deze resultaten jaarlijks gepresenteerd en vanuit een onafhankelijke positie geduid in het licht van de gestelde hoofddambitie. De centrale onderzoeksvraag die in de duiding jaarlijks minimaal dient te worden beantwoord luidt: **wat is de bijdrage van de ondersteunings- en ontzorgingsmaatregelen aan het doel van het Rijk om alle woningen te isoleren tot de standaard voor woningisolatie in de 13 Nij begun-gemeenten?**

Voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag is aanvullende primaire dataverzameling niet vereist. Wel wordt verwacht dat relevante onderzoeken en publicaties over de isolatieaanpak uit het afgelopen jaar worden betrokken bij de beantwoording. Daarnaast dient het antwoord op de centrale onderzoeksvraag te worden gevalideerd en verrijkt met inzichten van professionals, uitvoeringsinstanties en woningeigenaren. **Opdrachtgever vraagt de uitvoerende partij om in het voorstel expliciet toe te lichten op welke wijze zij hieraan invulling geeft.**

Voortgang isolatieaanpak corporatiewoningen (maatregel 29)

Als onderdeel van de isolatieaanpak krijgen woningcorporaties in Groningen en Noord-Drenthe 200 miljoen euro voor isolatiemaatregelen aan huurwoningen. Met de woningcorporaties is afgesproken dat de isolatiemaatregelen niet leiden tot hogere huren en huurders hier dus voordeel van hebben vanwege lagere energiekosten. De SvG&ND bevat jaarlijks, per peildatum 31 december, én cumulatief een zo volledig mogelijk beeld van de uitvoering van isolatiemaatregelen aan huurwoningen. **De basis hiervoor wordt gevormd door gegevens die worden aangeleverd door de woningcorporaties.**

De volgende aspecten dienen daarbij in beeld te worden gebracht:

- Het aantal corporatiewoningen dat in het afgelopen jaar is geïsoleerd tot de standaard voor woningisolatie als gevolg van de isolatieaanpak. Het totaal aantal corporatiewoningen dat als gevolg van de isolatieaanpak is geïsoleerd tot de standaard voor woningisolatie.
- Het aantal en aandeel corporatiewoningen dat per peildatum 31 december nog niet voldoet aan de standaard voor woningisolatie.

Alle resultaten dienen uitgesplitst te worden naar:

- 13 Nij begun-gemeenten
- Woningcorporatie

In de SvG&ND wordt jaarlijks de ontwikkeling van deze resultaten gepresenteerd en geduid, vanuit een onafhankelijke positie, in het licht van de hoofdambitie. **De centrale onderzoeksvraag die in de duiding jaarlijks minimaal dient te worden beantwoord luidt: wat is de bijdrage van de ondersteunings- en ontzorgingsmaatregelen aan het doel van het Rijk om alle woningen te isoleren tot de standaard voor woningisolatie in de 13 Nij begun-gemeenten?**

- In hoeverre is het, op basis van de voortgang, realistisch dat uiterlijk in 2035 alle corporatiewoningen in de 13 gemeenten voldoen aan de isolatiestandaard?
- Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de hoofddoelstelling?

Voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag is aanvullende primaire dataverzameling niet vereist. Wel wordt verwacht dat relevante onderzoeken en publicaties over de isolatieaanpak uit het afgelopen jaar worden betrokken. Daarnaast dient het antwoord op de centrale onderzoeksvraag te worden gevalideerd en verrijkt met inzichten van professionals, woningcorporaties en – waar relevant – huurders. **De opdrachtgever vraagt de uitvoerende partij om in het voorstel toe te lichten op welke wijze zij hieraan invulling geeft.**

Resultaten uitvoering maatregel 30 (SNN)

Maatregel 30 betreft de uitbreiding van de bestaande subsidieregeling Verduurzaming en Verbetering Groningen¹³ met 29 extra postcodegebieden. Woningeigenaren kunnen deze subsidie inzetten voor verduurzaming, onderhoud en verbetering van hun woning. De subsidieregeling loopt eind 2025 af. Op het moment van schrijven van dit programma van eisen ligt het in de lijn der verwachting dat de regeling in de loop van 2026 wordt geëvalueerd. **Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie dient de SvG&ND eenmalig een inschatting te bevatten van de bijdrage die de subsidie Verduurzaming en Verbetering Groningen heeft geleverd aan de ambitie om alle woningen in de 13 Nij begun-gemeenten te isoleren tot de standaard voor woningisolatie.** De inschatting wordt volledig gebaseerd op het evaluatierapport dat op termijn door de evaluator beschikbaar wordt gesteld. Waar nodig wordt deze inschatting gevalideerd en verrijkt op basis van aanvullende gesprekken.

---

¹³ [Subsidieregeling verduurzaming, onderhoud en verbetering 15-11-2023 0.pdf](#)

4.4.2 Beoogde effecten (beoogde outcome)

Scope en reikwijdte binnen deze pijler

Naast technische en financiële aspecten brengt de monitoring van de isolatieaanpak ook de bredere maatschappelijke effecten in beeld. Het totaal van gerealiseerde resultaten binnen deze pijler moet ertoe leiden dat alle woningen in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo voldoen aan de standaard voor woningisolatie.

Twee centrale maatschappelijke effecten worden nagestreefd:

1. **Verlaging energietoelagen** - Energietoelage treedt op wanneer een huishouden een laag inkomen heeft in combinatie met een hoge energierekening en/of een woning van slechte energetische kwaliteit. Door het isoleren van woningen wordt het energieverbruik lager, dit moet ertoe leiden dat bewoners minder kwijt zijn aan de energielasten en energietoelagen vermindert.
2. **Verlaging energieverbruik (warmtevraag) door woningen** - Door woningen te isoleren wordt de warmtevraag lager. Dit moet ertoe leiden dat het energieverbruik afneemt en er efficiënter gebruik kan worden gemaakt van (duurzame) energie en capaciteit op het elektriciteitsnetwerk. Daarnaast moet het verlagen van het energieverbruik leiden tot lagere energielasten en daarmee energietoelagen.

Ontwerpeisen m.b.t. monitoring en duiding van de effecten (outcome) van verduurzaming

Verlaging energietoelagen: ontwerpeisen monitoring én duiding

Energietoelage betekent dat huishoudens een relatief groot deel van hun inkomen besteden aan energielasten. In 2022 heeft het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat het CBS en TNO opdracht gegeven om een landelijke Monitor Energietoelage te ontwikkelen. Deze monitor is inmiddels structureel ingericht en publiceert jaarlijks cijfers over het niveau van energietoelagen, met een vertraging van twee jaar. Energietoelage wordt in de monitor op meerdere manieren in beeld gebracht, onder meer aan de hand van de volgende indicatoren:

- Hoge Energiequote (HEQ): De energiequote is het percentage van het inkomen dat wordt uitgegeven aan de energierekening. Als dit meer dan 8% bedraagt, wordt gesproken van een (te) hoge energiequote
- Laag Inkomen, Hoge Energierekening (LIHE)
- Laag Inkomen, Lage Energiekwaliteit (LILEK)
- Lage Energiekwaliteit, weinig investeringsmogelijkheden (LEKWI)

Om de ontwikkeling van de energietoelage in provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo te monitoren kan gebruik worden gemaakt van data die wordt ontsloten vanuit de Monitor Energietoelage. **In Nij begun zijn geen specifieke doelstelling aan de (beoogde) ontwikkeling van de energietoelage beschreven, anders dan dat de energietoelage in de regio moet dalen.**

Op basis van de Monitor Energietoelage en andere relevante bronnen moet worden geborgd dat de SvG&ND een zo volledig mogelijk beeld bevat van de ontwikkeling van de energietoelage in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. Dit beeld wordt zodanig opgesteld dat inzicht kan worden geboden in de onderstaande aspecten:

- Mate van energietoelage per gemeente op 31 december van het afgelopen jaar
- Ontwikkeling van energietoelage per gemeente ten opzichte van het voorgaande jaar én in vergelijking met de start van de Isolatieaanpak in 2025.

Bij de duiding van het bovenstaande beeld wordt rekening gehouden met de volgende aspecten:

- Energiearmoede kent twee componenten: het inkomen en de energielasten. Voor het tegengaan van energiearmoede is de ontwikkeling van beide onderliggende aspecten van belang. In de duiding wordt daarom specifiek aandacht besteed aan de ontwikkeling van deze componenten. Het CBS monitort onder meer het (mediaan) besteedbaar inkomen van huishoudens per gemeente; deze data kan worden ingezet bij de analyse. Voor het monitoren van de ontwikkeling van energielasten is voor zover bekend geen geschikte openbare databron beschikbaar.
- De ontwikkeling van energiearmoede wordt geduid in relatie tot de landelijke ontwikkeling (zie ook overkoepelende ontwerp 3). De keuze voor referentiegebieden wordt onderbouwd, met toelichting op de bijdrage ervan aan een valide en robuuste monitoring van de regionale ontwikkeling.
- De feitelijke ontwikkeling van energiearmoede wordt in de duiding verrijkt met inzichten over de gepercipieerde ontwikkeling daarvan door inwoners in de dertien gemeenten. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van relevante publicaties, rapportages en onderzoeken, bijvoorbeeld van het Sociaal Planbureau Groningen. Aanvullend primair onderzoek naar de perceptie van inwoners is niet vereist.

Beoogd effect	Indicator(en)	Databron	Streefwaarde
Verlaging energiearmoede	HEQ LIHE LILEK LEKWI	CBS en TNO. Meest recente waarde: 2023. Verschijningsfrequentie: jaarlijks	N.v.t.
	Mediaan besteedbaar inkomen	CBS. Meest recente waarde: 2023 Verschijningsfrequentie: jaarlijks	N.v.t.

Verlaging energieverbruik (warmtevraag) door woningen: ontwerp 3 en duiding

Met het isoleren van woningen tot de isolatiegraad wordt beoogd dat huishoudens minder energie nodig hebben voor ruimteverwarming en warm tapwater in hun woning. Op moment van schrijven is (voor zover bekend) geen passende openbaar beschikbare indicator waarlangs de warmtevraag van woningen kan worden gemonitord.

Het totale energieverbruik van woningen kan wel worden gemonitord. Het CBS publiceert hiervoor gegevens over de gemiddelde gas- en elektriciteitsleveringen aan woningen en het totaal aantal woningen, uitgesplitst per buurt en per gemeente. Het gas- en elektriciteitsverbruik van woningen is niet hetzelfde als de warmtevraag omdat bij het totale energieverbruik ook andere gebruiken mee zijn gerekend zoals koken en het laden/gebruiken van elektronische apparatuur. In combinatie met een goed kengetal (70% in 2024)¹⁴ over welk deel van het energieverbruik in de gebouwde omgeving voor verwarming wordt gebruikt, kan het totale energieverbruik gebruikt worden om de afname in warmtevraag realistisch in te schatten en te monitoren.

Voor het monitoren van de ontwikkeling van het energieverbruik (warmtevraag) van woningen in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noorderveld en Tynaarlo kan gebruik worden gemaakt van data die door het CBS wordt ontsloten. **In Nij begun zijn geen specifieke doelstelling aan de (beoogde) ontwikkeling van het energieverbruik van woningen beschreven, anders dan dat het energieverbruik (warmtevraag) in de regio moet dalen**

Op basis van de genoemde CBS-data moet worden geborgd dat de SvG&ND een zo volledig mogelijk beeld bevat van de ontwikkeling van het energieverbruik (warmtevraag) van woningen in de provincie Groningen en de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noorderveld en Tynaarlo. Dit beeld wordt zodanig opgesteld dat inzicht kan worden geboden in de onderstaande aspecten:

¹⁴ [Monitor Verduurzaming Gebouwde Omgeving 2024](#)

- Realistische inschatting van het totale energieverbruik (warmtevraag) van alle woningen, per gemeente op 31 december van het afgelopen jaar
- Realistische inschatting van de ontwikkeling van het totale energieverbruik (warmtevraag) van alle woningen, per gemeente ten opzichte van het voorgaande jaar én in vergelijking met de start van de isolatieaanpak in 2025.

Het bovenstaande beeld wordt geduid met inachtneming van de volgende aspecten:

- De ontwikkeling van het energieverbruik (warmtevraag) van woningen in de dertien gemeenten wordt geplaatst in het bredere perspectief van de landelijke ontwikkeling over dezelfde periode (zie ook overkoepelende ontwerp 3).
- De keuze voor referentiegebieden wordt onderbouwd, met een toelichting op de bijdrage daarvan aan een valide en robuuste monitoring van de regionale ontwikkeling.

Beoogd effect	Indicator(en)	Databron	Streefwaarde
Verlaging energieverbruik (warmtevraag) door woningen	Totaal energieverbruik woningen (TJ) Gasverbruik woningen (TJ/m ³) Elektriciteitsverbruik woningen (TJ/kWh)	CBS (via klimaatmonitor) Meest recente waarde: 2023. Verschijningsfrequentie: jaarlijks	N.v.t.

5. Specifieke eisen spoor 2

Het tweede spoor binnen de SvG&ND richt zich op het realiseren van structurele maatschappelijke verbeteringen in Groningen en Noord-Drenthe. Waar Spoor 1 zich concentreert op het herstellen en veilig maken van woningen en gebouwen, ligt in Spoor 2 de nadruk op het versterken van sociaal en economisch perspectief in de regio. De maatregelen binnen dit spoor zijn gericht op het verbeteren van leefbaarheid, gezondheid, maatschappelijke veerkracht en economische weerbaarheid. Deze inzet is onderdeel van het kabinetsbeleid zoals vastgelegd in Nij begun en vormt een essentieel onderdeel van het bredere hersteltraject.

Binnen dit spoor worden twee pijlers onderscheiden:

4. Sociaal en emotioneel herstel
5. Economisch perspectief

Anders dan bij schadeherstel en versterken gaat het hier niet om het oplossen van fysieke of acute problemen, maar om langjarige investeringen in de maatschappelijke en economische infrastructuur van het gebied. Deze langjarige investeringen vinden plaats vanuit een tweetal overkoepelende agenda's (Sociale Agenda¹⁵ en Economische Agenda¹⁶) die medio 2025 door het Kabinet zijn vastgesteld.

De SvG&ND monitort in beide pijlers zowel de voortgang en resultaten van de maatregelen (output) als de door inwoners, ondernemers en instellingen ervaren effecten ervan (outcome). Daarmee leveren deze pijlers – in onderlinge samenhang met Spoor 1 – een bijdrage aan het inzicht in de ontwikkeling van de twee overkoepelende impactambities: brede welvaart en vertrouwen in de overheid.

Aan de eisen aan de monitoring van beide pijlers in dit spoor is al gewerkt binnen de kaders van de Sociale Agenda en de Economische Agenda. In opdracht van de kwartiermakers van deze agenda's heeft Rebel een voorstel opgesteld voor de monitoring van de outcome van de Economische Agenda en de monitoring van output en outcome van de Sociale Agenda. Dit voorstel is afgestemd met regionale partners en wordt gedragen door de opdrachtgever. In dit onderzoeksrapport laten we de eisen voor de SvG&ND dan ook aansluiten bij de monitoringsvoorstellen van Rebel voor de Sociale Agenda¹⁷ en voor de Economische Agenda¹⁸. In de navolgende paragrafen wordt toegelicht wat deze voorstellen betekenen voor de inrichting van de monitoring binnen de SvG&ND.

5.1 Resultaten en effecten Welzijn en sociaal herstel

5.1.1 Monitoring en duiding resultaatgebieden (beoogde output)

Het doel van de Sociale Agenda is om de kwaliteit van leven te bevorderen voor alle inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Dit gebeurt op vier terreinen: gezondheid, kansengelijkheid, leefbaarheid en bestaanszekerheid. Het streven is om zo de kwaliteit van leven in Groningen en Noord-Drenthe binnen één generatie (gezet op 30 jaar) op deze vier terreinen structureel te verbeteren.

De Sociale Agenda bevat 16 maatregelen. Het team van de Sociale Agenda heeft Rebel gevraagd om te komen tot een voorzet voor de monitoring van de beoogde resultaten van deze 16 maatregelen. De SvG&ND

---

¹⁵ <https://www.nijbegun.nl/wp-content/uploads/2025/01/Sociale-Agenda-Nij-Begun-digitaal.pdf>

¹⁶ <https://www.nijbegun.nl/wp-content/uploads/2025/06/Economische-Agenda.pdf?v=jun>

¹⁷ Onderzoeksrapport opvraagbaar via Ministerie van BZK. De indicatoren staan ook genoemd in de Sociale Agenda zelf.

¹⁸ Neerbos, M van, Koning, R en Langius, E. Rapport kernindicatoren & streefwaarden economische agenda. Rebel. 2 juni 2025.

<https://www.nijbegun.nl/wp-content/uploads/2025/06/Bijlage-Advies-Rebel-Kernindicatoren-en-streefwaarden-Economische-Agenda.pdf>

dient jaarlijks een beeld te bevatten van de voortgang van de uitvoering van deze 16 maatregelen op basis van de door Rebel voorgestelde bijhorende indicatoren (inclusief streef- en ambitiewaarde) .

Het jaarlijks in beeld brengen van de resultaten van de uitvoering van Sociale Agenda beschouwen wij als een verantwoordelijkheid van de uitvoeringsorganisatie van de agenda. **Het wordt wel aanbevolen om de te contracteren partij een adviserende rol te geven richting uitvoerende instantie.** Daarmee kan de uitvoeringsorganisatie worden ondersteund bij het inrichten en verder optimaliseren van de monitoring van de output van de Sociale Agenda, zodat op termijn een structurele en bruikbare informatiestroom richting SvG&ND ontstaat.

5.1.2 Monitoring en duiding beoogde effecten (beoogde outcome)

De vastgestelde Sociale Agenda is vormgegeven langs tien lange termijn doelen. Het team van de Sociale Agenda heeft Rebel gevraagd om te ondersteunen bij het vaststellen van (kern)indicatoren en streefwaarden, die passen bij de doelen van de agenda.

De SvG&ND dient jaarlijks een beeld te bevatten van de mate van doelbereik van de doelen van de Sociale Agenda. De mate van doelbereik dient daarbij in beeld te worden gebracht langs de 14 voorgestelde indicatoren (inclusief streef- en ambitiewaarde)¹⁹.

De mate van doelrealisatie moet onafhankelijk worden geduid. Hiervoor kunnen naar eigen inzicht aanvullende kwantitatieve en/of kwalitatieve onderzoeksmethoden worden ingezet. Bij de duiding wordt gebruikgemaakt van inzichten uit de monitoring van andere pijlers binnen de SvG&ND en van relevante publicaties over de ontwikkeling van de regio in het afgelopen jaar.

Op basis van meerdere informatiebronnen dient de duiding ten minste antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- In hoeverre zijn de 13 gemeenten op de goede weg om de sociale doelen te realiseren?
- Wat is de bijdrage van de sociale agenda aan het doelbereik in het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de uitvoering van de agenda in 2025?
- Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de vijf doelstellingen?

---

¹⁹ Zie Sociale Agenda, pagina 55.

5.2 Resultaten en effecten Economische ontwikkeling

5.2.1 Monitoring en duiding resultaatgebieden (beoogde output)

De Economische Agenda die medio 2025 door het kabinet is vastgesteld, is uitgewerkt in de vorm van een investeringskader. Dat betekent dat de agenda richting geeft aan de toekomstige financiële besluiten en dus aan hoe het geld gebruikt moet worden om de economische structuur van Groningen en Noord-Drenthe de komende dertig jaar te versterken. Samen met overheden, kennisinstellingen, bedrijven, inwoners en maatschappelijke organisaties wordt de agenda in het restant van 2025 vertaald naar een concreet uitvoeringsplan voor de komende periode. Daarnaast wordt een structuur ingericht waarlangs het plan kan worden uitgevoerd en wordt het benodigde instrumentarium om het plan in uitvoering te kunnen brengen verder vorm gegeven.

Bovenstaande betekent dat er op het moment van schrijven van dit onderzoeksrapport nog geen duidelijkheid is over de concrete uitvoering van de Economische Agenda. Daardoor is het nog niet mogelijk om de scope en reikwijdte van de bijbehorende resultaatgebieden vast te stellen. Het jaarlijks in beeld brengen van de resultaten van de uitvoering van de Economische Agenda beschouwen wij als een verantwoordelijkheid van de uitvoeringsorganisatie van de agenda. **Het wordt wel aanbevolen om de te contracteren partij een adviserende rol te geven richting uitvoerende instantie.** Daarmee kan de uitvoeringsorganisatie worden ondersteund bij het inrichten en verder optimaliseren van de monitoring van de output van de Economische Agenda, zodat op termijn een structurele en bruikbare informatiestroom richting SvG&ND ontstaat.

5.2.2 Monitoring en duiding beoogde effecten (beoogde outcome)

De vastgestelde Economische Agenda is vormgegeven langs een vijftal lange termijn doelen. Het team van de Economische Agenda heeft Rebel gevraagd om te ondersteunen bij het vaststellen van (kern)indicatoren en streefwaarden, die passen bij de doelen van de agenda.

De SvG&ND bevat jaarlijks een beeld van de mate van doelbereik van de vijf doelen, op basis van de zestien kernindicatoren en tien signaalindicatoren (inclusief streef- en ambitiewaarden) zoals voorgesteld door Rebel.

Voor de duiding van de doelrealisatie geldt dat deze onafhankelijk plaatsvindt. Hiervoor wordt van de partij verwacht dat zij naar eigen inzicht aanvullende kwantitatieve en/of kwalitatieve onderzoeksmethoden inzet. Daarbij wordt gebruik gemaakt van inzichten uit de monitoring van andere pijlers binnen de SvG&ND en relevante publicaties over de economische ontwikkeling van de regio in het afgelopen jaar.

Op basis van meerdere informatiebronnen dient de duiding ten minste antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

- In hoeverre zijn de 13 gemeenten op de goede weg om de economische doelen te realiseren?
- Wat is de bijdrage van de economische agenda aan het doelbereik in het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de uitvoering van de agenda in 2026?
- Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de vijf doelstellingen?

6. Specifieke eisen impact

De SvG&ND monitort niet alleen de uitvoering en effecten van afzonderlijke maatregelen, maar ook de overkoepelende maatschappelijke verandering die met het beleid wordt beoogd. Deze impactmonitoring richt zich op twee centrale ambities uit Nij begun: het vergroten van de brede welvaart en het herstel van vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe.

Deze impactambities vormen het einddoel van alle maatregelen binnen de vijf pijlers, verspreid over beide sporen. In dit hoofdstuk worden de eisen uitgewerkt voor de monitoring van de ontwikkeling op beide thema's, inclusief de manier waarop trends worden gevolgd, hoe verschillen tussen groepen en gebieden inzichtelijk worden gemaakt, en hoe de impact wordt geduid in relatie tot de beleidsinspanningen.

6.1 Impact brede welvaart

6.1.1 Beoogde impact

Scope en reikwijdte van de beoogde impact van alle pijlers samen

Brede welvaart vormt naast vertrouwen een van de twee centrale impactdoelen van het kabinetsbeleid in Groningen en Noord-Drenthe. De kabinetsreactie Nij begun stelt expliciet dat het doel is om “binnen één generatie de brede welvaart in het gebied op het niveau van het Nederlands gemiddelde te brengen.” Dit streven wordt wettelijk verankerd in de (nog niet vastgestelde) Groningenwet, waarin het verhogen van de brede welvaart als zorgplicht van het Rijk is opgenomen.

De centrale impactambitie luidt specifiek: ***Bijdragen aan de ontwikkeling van de brede welvaart in de gemeenten in de provincie Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo, zodat het niveau van brede welvaart in 2055 ten minste gelijk is aan het landelijk gemiddelde.***

Brede welvaart wordt in de kabinetsreactie gedefinieerd als “*alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid.*” Hiermee volgt het kabinet de lijn van de landelijke planbureaus (o.a. PBL). De beleidstheorie van Nij begun gaat uit van twee sporen (ambities), namelijk het oplossen van de problemen die de gaswinning heeft veroorzaakt en het inlossen van de ereschuld aan de regio door het Rijk. Deze twee sporen gezamenlijk moeten leiden tot een hogere brede welvaart in de regio.

Alles wat het leven de moeite waard maakt, is een brede kwalitatieve omschrijving van brede welvaart. Om te kunnen monitoren is een meetbare definitie nodig. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) biedt dit met haar operationalisering van brede welvaart, conform het CES-meetsysteem²⁰. CBS definieert brede welvaart als de kwaliteit van leven in het hier en nu, en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of mensen elders in de wereld. Deze benadering omvat drie domeinen:

- Brede welvaart *hier en nu*: de kwaliteit van leven van mensen op dit moment, waaronder welzijn, gezondheid, materiële welvaart en de kwaliteit van de leefomgeving.
- Brede welvaart *later*: de beschikbaarheid en kwaliteit van hulpbronnen die nodig zijn om toekomstige generaties een vergelijkbaar welvaartsniveau te bieden.
- Brede welvaart *elders*: de impact van Nederlandse productie- en consumptiekeuzes op mens en milieu in andere delen van de wereld.

Voor de SvG&ND ligt de nadruk op het domein *hier en nu*, aangezien dit het meest direct verbonden is met de beoogde effecten van het herstelbeleid in Groningen en Noord-Drenthe. Het gaat om de kwaliteit van

²⁰ Conference of European Statisticians recommendations on measuring sustainable development.
https://unece.org/DAM/stats/publications/2013/CES_SD_web.pdf

leven in de brede zin, zoals die op dat moment is. Omdat Nij begun een generatielang programma betreft, betekent dat ook over 30 jaar, op dat moment, gekeken wordt naar de brede welvaart in het hier en nu – maar dan in 2055. CBS meet brede welvaart *hier en nu* aan de hand van acht thema's, elk opgebouwd uit een set statistisch onderbouwde indicatoren. De volledige set indicatoren en methodologische uitgangspunten zijn beschreven in de Technische toelichting op de regionale Monitor Brede Welvaart van CBS. Dit vormt het uitgangspunt van de monitoring van brede welvaart en de benodigde index om de voortgang en vergelijking met landelijk te kunnen maken (zie volgende subparagraaf).

Kinderen, jongeren en jongvolwassenen krijgen expliciet aandacht binnen Nij begun. Specifiek de Sociale Agenda en Economische Agenda hebben expliciet aandacht voor deze doelgroep. De aandacht ligt bij het toekomstperspectief van zowel de huidige als de volgende generatie. Brede welvaart *later* heeft aandacht voor de keuzes die we in het hier en nu maken, en de impact dat dit heeft op de brede welvaart voor toekomstige generaties. Dit wordt gemeten in termen van 'kapitalen', ook wel hulpbronnen genoemd. Het gaat daarbij om de beschikbaarheid en kwaliteit van hulpbronnen die nodig zijn om ook de kinderen van onze kleinkinderen dezelfde of een betere brede welvaart te kunnen bieden. De gedachte hierachter is dat we in het hier en nu monitoren wat ervoor later nodig is. Dit gaat niet om voorspellen of scenariodenken, wel om het beredeneren van wat nodig is om de brede welvaart in de toekomst te behouden. Denk bijvoorbeeld aan voldoende groen-blauwe ruimte (natuurlijk kapitaal) of aan voldoende gezonde levensjaren (menselijk kapitaal). CBS constateert dat de brede welvaart *hier en nu* al jarenlang en steeds meer ten koste gaat van de mogelijkheden voor volgende generaties. **Om te voorkomen dat de ontwikkeling brede welvaart in het hier en nu ten koste gaan voor de brede welvaart later, is het zaak dat ook de ontwikkeling van brede welvaart later wordt gevolgd in de SvG&ND.** In de duiding van de ontwikkeling van brede welvaart in het hier en nu dient expliciet stil te worden gestaan bij de vraag of de ontwikkeling niet te koste gaat van de mogelijkheden van latere generaties. Brede welvaart *later* wordt gemeten aan de hand van vier kapitalen (sociaal, natuurlijk, economisch en menselijk kapitaal), eveneens met onderliggende indicatoren.

Brede welvaart *elders* gaat over de keuzes die we hier maken en het effect daarvan op andere gebieden – en andersom. De operationalisatie van brede welvaart *elders* bevindt zich in een vroeg beginstadium waardoor het niet mogelijk is om *elders* mee te nemen in de monitor. **Brede welvaart elders blijft daarom buiten beschouwing.** Indien over een aantal jaren een betrouwbaar meetinstrument voor brede welvaart *elders* is ontwikkeld, kan er conceptueel opnieuw gekeken worden naar het al dan niet toevoegen van deze dimensie in de SvG&ND.

Ontwerpeisen m.b.t. de monitoring van de impact op brede welvaart

Brede welvaartsindex als kerninstrument

Het doel is dus dat het niveau van brede welvaart in 2055 ten minste gelijk is aan het landelijk gemiddelde. Om dat te kunnen volgen **betekent dat er met een index gewerkt moet worden.** Terwijl beleidsmaatregelen zich in de pijlers van Nij begun vooral richten op specifieke thema's van brede welvaart, moet deze index de gehele brede welvaartsituatie in beeld brengen. Een integrale benadering is nodig omdat maatregelen – naast beoogde effecten – ook onverwachte, positieve en/of negatieve neveneffecten kunnen hebben op andere aspecten van brede welvaart.

Door een index te gebruiken, kan de ambitie om de brede welvaart uiterlijk in 2055 tenminste gelijk aan het landelijk gemiddelde te krijgen, worden gemonitord. In een index worden alle deelaspecten van brede welvaart samengevoegd tot één getal. Voor een goede index is het noodzakelijk om alle deelaspecten van een weging te voorzien. Niet alles is even belangrijk: komen tot een goede weging is bepalend voor de kwaliteit van een index. Brede welvaart is daarnaast bij uitstek een regionaal concept. De regio is waar mensen wonen en werken, het is waar het leven zich afspeelt. En wat inwoners van Groningen en Noord-Drenthe belangrijk vinden, kan voor inwoners in een andere regio minder belangrijk zijn. Daarom **moet de weging gebaseerd zijn op de voorkeuren van de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe.** En omdat voorkeuren door de tijd kunnen veranderen, moet een periodieke herijking van de weging plaatsvinden.

Voor de monitoring in de SvG&ND wordt **jaarlijks een brede welvaartsindex samengesteld**. De brede welvaartsindex die wordt toegepast voor de monitoring dient te voldoen aan de volgende eisen:

- De index is statistisch valide en methodologisch verantwoord;
- De index en onderliggende methode en voorkeuren worden periodiek herijkt om relevantie en meetkracht te borgen;
- De index is transparant van opbouw, waarbij gebruikte indicatoren en toegepaste weging volledig herleidbaar en reproduceerbaar zijn;
- De index is gebaseerd op het perspectief van inwoners en sluit aan bij voorkeuren en ervaringen in de regionale context van Groningen en Noord-Drenthe;
- De index sluit aan bij het internationaal erkende conceptuele kader van brede welvaart, zoals verankerd in de CES-meetsysteem, en richt zich op brede welvaart hier en nu;
- De index dekt thematisch de volle breedte van brede welvaart. Aansluiting bij de CBS-indeling in acht thema's (hier en nu) is vereist;
- De index wordt zo samengesteld dat deze inzicht geeft in de bijdrage van afzonderlijke factoren aan veranderingen in brede welvaart per gemeente;
- De index is schaalbaar en geschikt voor toepassing op gemeentelijk, provinciaal en nationaal niveau, en maakt betrouwbare onderlinge vergelijking mogelijk. Dit dient op zo'n manier te worden gedaan dat de ontwikkeling in brede welvaart over het gehele gebied (13 gemeenten) in beeld wordt gebracht, met extra aandacht voor gebieden waar sprake is van een aantoonbare achterstand. Op die manier wordt recht gedaan aan regionale verschillen én aan het beginsel van maatwerk binnen het kabinetsbeleid. Het beeld wordt zodanig opgesteld dat het inzicht biedt in de volgende aspecten:
  - o De stand van zaken van de brede welvaart *hier en nu* ten opzichte van het landelijk gemiddelde per 31 december van het vorige jaar en de ontwikkeling van brede welvaart vanaf de start van Nij begun, uitgesplitst naar gemeenten en provincie.
  - o Een overzicht van brede welvaartsverhogende en -verlagende factoren, uitgesplitst naar de 13 gemeenten.

De Brede Welvaart Index Nationaal Programma Groningen (BWI-NPG) is een geschikt voorbeeld van een al ontwikkelde methode passend binnen de gestelde eisen. De BWI-NPG is gebaseerd op een gewogen somscore uit de regionale Monitor Brede Welvaart van CBS (rMBW) en maakt gebruik van een weging op basis van voorkeuren van Groningers. De BWI-NPG is specifiek ontwikkeld voor het monitoren van brede welvaart in Groningen ten behoeve van Nationaal Programma Groningen en wordt gedurende de looptijd daarvan jaarlijks samengesteld voor Groningen (tot en met 2029). De wetenschappelijke methodologische onderbouwing van de BWI-NPG is beschreven in een *open access* artikel van Ooijen et al. (2021)^{21,22}. Deze methode meet brede welvaart met een Groningse bril: de index is opgesteld met een rangorde van alle onderliggende deelaspecten (een weging) bepaald door Groningers. In 2024 heeft een herijking plaatsgevonden en is de rangorde (weging) opnieuw bepaald. Behalve het Groninger Panel²³ heeft in 2024 ook het Drents Panel de vragen beantwoord²⁴. Daarmee is er een methode met een weging en index voor beide provincies en alle 13 gemeenten beschikbaar.

---

²¹ Ooijen, R, Vaart, J. van der, Mierau, J., Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen. ESB, 106(4800S), 26 augustus 2021.

²² De RUG-wetenschappers die de BWI-NPG (Groningen en Drenthe) hebben ontwikkeld werken aan een artikel dat in de loop van 2025 wordt gepubliceerd en waarin de methode, waaronder de weging op basis van voorkeuren van inwoners, gedetailleerd staat beschreven.

²³ Het Groninger Panel bestaat uit ruim 6.000 leden van 18 jaar en ouder en is op wetenschappelijk verantwoorde wijze geworven. Meer informatie: <https://sociaalplanbureau groningen.nl/over-het-groninger-panel/>. Sociaal Planbureau Groningen beheert het Groninger Panel. Het panel is een initiatief van de provinciale overheid en heeft een publieke functie. De inzet van het panel voor derden is onder voorwaarden mogelijk, waarbij de maatschappelijke en publieke functie van de gevraagde inzet leidend is. Voor informatie over het Drents Panel verwijzen we naar www.trendbureaudrenthe.nl.

²⁴ <https://raad.tynaarlo.nl/documenten/Bijlage-Monitor-drie-Noord-Drentse-gemeenten-juli-2024.pdf>

Deze methode maakt het mogelijk om de BWI-NPG samen te stellen en jaarlijks te actualiseren. Er is wel een aantal aspecten waar rekening mee gehouden moet worden bij het samenstellen van de index voor de SvG&ND.

- Ten eerste, tot en met 2029 wordt de BWI-NPG jaarlijks geactualiseerd en gepubliceerd voor de 10 Groningse gemeenten binnen de monitoring van Nationaal Programma Groningen. De peildatum voor het ophalen van de onderliggende data is 1 juli²⁵. Voor de SvG&ND is de peildatum 31 december. Met de Drentse aanvulling van 2024 ligt de methode inclusief weging ook klaar voor gebruik in Drenthe. Deze wordt niet jaarlijks vanuit de reguliere monitoring van Nationaal Programma Groningen geactualiseerd. Voor de SvG&ND dient de index nog te worden samengesteld met gebruik van de beschikbare methode, voor zowel Groningen als de drie Drentse gemeenten.
- Een tweede aspect waar rekening mee gehouden moet worden is het provinciale perspectief van de index. De BWI-NPG heeft betrekking op de provincie Groningen en de BWI-NPG Drenthe bekijkt de brede welvaart vanuit een Drentse bril. Er is (nog) geen weging opgesteld op basis van de combinatie van de 13 gemeenten. Er kan gekozen worden om de BWI voor de Groningse gemeenten door de Groningse bril te laten zien, en de drie Drentse gemeenten door een Drentse bril. Een andere mogelijkheid is om een weging toe te passen op basis van het totaal van de 13 gemeenten, als basis voor de jaarlijkse samenstelling van de index. De gekozen aanpak moet worden onderbouwd en duidelijk maken hoe het regionale perspectief het best wordt vertegenwoordigd.
- Het derde en laatste aspect waar rekening mee moet worden gehouden is de noodzaak om periodiek de weging van de index te herijken. Voor de BWI-NPG is hiervoor gebruik gemaakt van het Groninger Panel en het Drents Panel. In het kader van de monitoring van Nationaal Programma Groningen is het waarschijnlijk dat in 2029 een laatste herijking plaatsvindt. Dit ligt echter nog niet vast. Mogelijk vanaf 2029 en zeker vanaf 2030 wordt de BWI-NPG *niet* meer vanuit Nationaal Programma Groningen herijkt. De inzet van het Groninger en Drents Panel moet worden afgestemd om de (veranderende) voorkeuren van inwoners in Groningen en Noord-Drenthe blijvend mee te nemen in de index.

De opdrachtgever vraagt de uitvoerende partij om in het voorstel te onderbouwen op welke wijze de brede welvaartsindex wordt samengesteld. De methode BWI-NPG voldoet aan de gestelde eisen. Indien wordt gekozen voor een andere methode of voor de ontwikkeling van een nieuw instrument dat aansluit bij de eisen, is daar ruimte voor – mits de keuze goed wordt beargumenteerd.

Beoogde impact	Indicator	Databron en toelichting	Streefwaarde
Vergroten brede welvaart tot tenminste Nederlands gemiddelde	Brede welvaartsindex	Zelf samen te stellen op basis van de rMBW, CBS Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: jaarlijks	Landelijk gemiddelde uiterlijk in 2055, zoals vastgelegd in kabinetsreactie en de concept Groningenwet

Ontwerpeisen m.b.t. de duiding van de impact op brede welvaart

Voor de monitoring van brede welvaart is een jaarlijkse, onafhankelijke duiding van de ontwikkeling vereist. Daarbij wordt gevraagd om een contextuele waardering van de feiten: waar staan we, hoe zijn we hier gekomen en wat betekent dat? In lijn met de overkoepelende ontwerpeisen geldt dat, hoewel harde causale verbanden tussen beleid en maatschappelijke effecten niet kunnen worden vastgesteld, de monitoring binnen de SvG&ND wel tot doel heeft **zo goed mogelijk inzicht te geven in de bijdrage van het totale maatregelenpakket aan de ontwikkeling van brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe.**

²⁵ We verwijzen naar de verantwoording van de methode in de jaarlijkse monitor. Zie bijvoorbeeld https://www.nationaalprogrammagoningen.nl/app/uploads/2023/06/Monitor-2024_Nationaal-Programma-Groningen_digitaal-toegankelijke-versie_oktober-2024.pdf

Brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe is niet overal of voor iedereen gelijk. Tussen gemeenten en bevolkingsgroepen bestaan aanzienlijke verschillen in welvaart en kansen. Deze ongelijkheden kunnen elkaar versterken en brede welvaart belemmeren. Zo kan ongelijkheid op het ene thema doorwerken op andere, zoals toegang tot werk, vrije tijd, natuur of sociale samenhang – sterk beïnvloed door waar en hoe mensen wonen. Het SCP stelt dat structurele ongelijkheden druk zetten op solidariteit en samenhang in de samenleving, vooral wanneer achterstanden op economisch, sociaal, cultureel en gezondheidsterrein zich opstapelen. **Inzicht in verschillen tussen groepen en gebieden is daarom essentieel om de ontwikkeling van brede welvaart te begrijpen en duiden.**

Om de brede welvaartsontwikkeling onder specifieke doelgroepen – zoals jeugd, gedupeerden en kwetsbare groepen – kwantitatief in beeld te brengen, biedt publiek beschikbare data momenteel onvoldoende mogelijkheden. **Inzicht in onderlinge verschillen en verklaringen daarvoor wordt daarom verkregen via kwalitatieve duiding op basis van actuele onderzoeken van derden.** Hiervoor kunnen publicaties worden gebruikt van regionale kennisinstituten zoals Gronings Perspectief, het Kennisplatform Kansrijk en Leefbaar Groningen, Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe, evenals landelijke bronnen van bijvoorbeeld SCP, PBL en WRR.

In de rapportage van de SvG&ND moet de brede welvaartsindex in de juiste context worden geplaatst en correct worden geduid. In de duiding moeten minimaal de volgende vragen worden beantwoord:

- In hoeverre is de regio op weg om de gestelde ambitie te behalen?
- In hoeverre ontwikkelen brede welvaartsscores zich verschillend tussen gemeenten en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?
- Welke gemeenten of gebieden lieten in het afgelopen jaar een opvallend sterke verbetering of verslechtering in brede welvaart zien, en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?
- Hoe ontwikkelt brede welvaart zich onder specifieke doelgroepen zoals jeugd, gedupeerden en kwetsbare groepen, en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor?
- Hoe ontwikkelt de brede welvaart later (in termen van natuurlijk, sociaal, menselijk en economisch kapitaal), en in hoeverre gaat deze ten koste van brede welvaart in het *hier en nu*?
- In hoeverre sluit het bestaande beleid aan bij de inzichten over indicatoren die het afgelopen jaar het meest hebben bijgedragen aan een toename (brede welvaartsverhogende factoren) of afname (brede welvaartsverlagende factoren) van brede welvaart?
- In hoeverre kan aannemelijk worden gemaakt dat de ingezette beleidsmaatregelen binnen de vijf pijlers bijdragen aan de ontwikkeling van brede welvaart?

De beantwoording van deze vragen gebeurt op basis van:

- de brede welvaartsindex zoals samengesteld volgens de eisen uit paragraaf I;
- informatie uit andere pijlers binnen de SvG&ND (zie overkoepelende ontwerpis 2);
- gegevens over referentiegebieden (zie overkoepelende ontwerpis 3);
- kwalitatieve inzichten uit bestaand onderzoek en relevante publicaties.

Aanvullend primair onderzoek is hiervoor niet noodzakelijk. Wel is het van belang om actief gebruik te maken van actuele en relevante secundaire bronnen. De duiding heeft een beschrijvend karakter en maakt ontwikkelingen, verschillen en vermoedelijke samenhangen inzichtelijk.

6.2 Impact vertrouwen in de overheid

6.2.1 Beoogde impact

Scope en reikwijdte van de beoogde impact van alle pijlers samen

Vertrouwen vormt naast brede welvaart een van de twee centrale impactdoelen van het kabinetsbeleid in Groningen en Noord-Drenthe. De kabinetsreactie Nij begun stelt expliciet dat het doel is om het vertrouwen in de overheid te herstellen. De beleidstheorie van Nij begun gaat uit van twee sporen (ambities), namelijk het oplossen van de problemen die de gaswinning heeft veroorzaakt en het inlossen van de ereschuld aan de regio door het Rijk. De optelsom van de specifieke maatregelen en de maatregelen binnen versterking, herstel, isolatieaanpak, sociale agenda en economische agenda moet bijdragen aan een beter functionerende overheid en aan herstel van vertrouwen in de overheid.

De SvG&ND heeft tot taak om de ontwikkeling van het vertrouwen in de overheid over de tijd inzichtelijk te maken. Het gaat daarbij om het vertrouwen van inwoners in de overheid in het algemeen, en in het bijzonder om het vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe, in relatie tot het gevoerde beleid en de uitvoering van de interventies uit Nij begun. Een toename van vertrouwen wordt gezien als een beoogde maatschappelijke verandering in de regio, en valt daarmee binnen de scope van de SvG&ND als tweede impactambitie.

In tegenstelling tot brede welvaart is voor vertrouwen geen concrete streefwaarde geformuleerd. Binnen de SvG&ND ligt de nadruk op het monitoren van het herstel van vertrouwen, met specifieke aandacht voor de ervaring van inwoners. Dat deze ambitie expliciet gericht is op herstel, heeft gevolgen voor de uitwerking van de ambitie, de wijze van monitoring en de benodigde duiding.

Het vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe is aantoonbaar geschaad, vooral door de gaswinning en de aanpak van de gevolgen daarvan. Met name in Groningen ligt het vertrouwen structureel lager dan in de rest van Nederland, vooral onder inwoners die te maken hebben (gehad) met schadeafhandeling en versterking. Herstel begint bij dit huidige, lage niveau en betekent niet alleen een toename van vertrouwen, maar ook een afname van het verschil met het landelijke gemiddelde. Op termijn zou het vertrouwen in de regio niet langer significant mogen afwijken van het landelijke beeld. Echt herstel is pas bereikt wanneer ook het verschil tussen gedupeerden en niet-gedupeerden is verdwenen.

Daarmee volgt de impactambitie rond vertrouwen in de overheid drie lijnen. Deze staan gelijkwaardig naast elkaar en kennen geen hiërarchische ordening. Binnen de SvG&ND wordt *herstel* van vertrouwen zichtbaar wanneer:

- Het vertrouwen in de overheid zich positief ontwikkelt ten opzichte van het aanvangsniveau bij de start van Nij begun;
- Het verschil tussen het vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe en het landelijke gemiddelde gedurende de looptijd van Nij begun kleiner wordt;
- Het verschil in vertrouwen in de overheid tussen gedupeerden en niet-gedupeerden kleiner wordt.

Het is belangrijk om de ontwikkeling van vertrouwen in de overheid in de juiste context te plaatsen. Vertrouwen in de overheid is een gelaagd en complex verschijnsel, dat sterk wordt beïnvloed door factoren buiten de directe invloed van de overheid. Herstel van vertrouwen is bovendien geen proces dat zich direct laat vertalen in meetbare resultaten. Het kan jaren duren voordat sprake is van een zichtbare trendbreuk. Zoals ook in Nij begun wordt onderkend: *“Het is volkomen begrijpelijk dat bewoners van het gaswinningsgebied eerst resultaat willen zien voordat zij vertrouwen op verbetering. In het verleden zijn te vaak beloften gebroken en toezeggingen gedaan die uiteindelijk niet waargemaakt konden worden.”* Deze realiteit moet leidend zijn bij de interpretatie van uitkomsten in de monitoring. Het rapporteren over vertrouwen vraagt om zorgvuldige duiding, op basis van zowel data als context.

Beleidsinterventies gericht op het functioneren van de overheid (maatregel 36–50)

In de kabinetsreactie Nij begun zijn ook vijftien maatregelen opgenomen (maatregel 36 t/m 50) die expliciet gericht zijn op het verbeteren van het functioneren van de overheid. Deze maatregelen zijn bedoeld om het vertrouwen van inwoners te herstellen, onder meer via betere dienstverlening, participatie, toezicht en nazorg. Deze interventies vallen buiten de formele ministeriële versterkingsverantwoordelijkheid zoals vastgelegd in het wetsvoorstel Groningen. **In lijn met maatregel 1 van Nij begun legt het Rijk over deze maatregelen verantwoording af aan de Tweede Kamer, via een jaarlijkse kabinetsreactie.** Het Rijk heeft in lijn hiermee bepaald dat het volgen van de resultaten van deze maatregelen buiten de SvG&ND valt. *Voor één maatregel geldt een uitzondering: Maatregel 45 – Toezicht op opruimactiviteiten.* Op grond van de Mijnbouwwet is de NAM verplicht om alle mijnbouwlocaties in Groningen na beëindiging van de winning op te ruimen. SodM krijgt als wettelijke taak om expliciet toezicht te houden op de uitvoering van de opruimactiviteiten, de monitoring en het onderzoek door de NAM, en de nazorg. In Nij begun is opgenomen dat de Kamer jaarlijks wordt geïnformeerd over de voortgang van deze werkzaamheden via de Staat van Groningen en Noord-Drenthe. **Voor zover beschikbaar en relevant, worden de resultaten van SodM integraal verwerkt in de jaarlijkse SvG&ND. Er wordt geen aanvullende dataverzameling gevraagd.**

Ontwerpeisen m.b.t. de monitoring van de impact op vertrouwen

‘Vertrouwen in de overheid’ als kernindicator

Het begrip ‘vertrouwen in de overheid’ wordt binnen Nij begun en het wetsvoorstel Groningen niet gedefinieerd. Voor de monitoring van vertrouwen wordt gebruikgemaakt van het gevalideerde instrument van Gronings Perspectief. Hiervoor verwijzen we naar de onderzoeksbijlagen of één van de wetenschappelijke artikelen van Gronings Perspectief²⁶. De basisvraag om vertrouwen in de overheid te meten luidt als volgt: *Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende instanties of personen?* Respondenten geven antwoord op een 5-punt likertschaal, van helemaal geen vertrouwen tot heel veel vertrouwen, inclusief een optie voor ‘weet ik niet/ ik ken deze instantie niet’. Deze vragen worden in ieder geval 1 keer per jaar aan het Groninger Panel²⁷ gesteld en verwerkt en gepubliceerd door Gronings Perspectief. Sinds 2024 worden deze vragen ook aan het Drents Panel gesteld. **De jaarlijkse publicaties en resultaten van Gronings Perspectief vormen de basis van de monitoring van vertrouwen in de overheid in de SvG&ND.**

Omdat zowel het Rijk als provinciale en gemeentelijke overheden betrokken zijn bij de uitvoering van maatregelen, is het van belang het vertrouwen in verschillende bestuurslagen afzonderlijk te monitoren. **De SvG&ND moet daarom onderscheid maken tussen centrale en decentrale overheid:**

- vertrouwen in de Rijksoverheid;
- vertrouwen in de provincie;
- vertrouwen in de gemeente.

Onderscheid naar groepen

Het vertrouwen in de overheid verschilt sterk per groep. De SvG&ND maakt onderscheid tussen inwoners met en zonder schade (en met meervoudige schade), omdat uit jarenlang onderzoek van Gronings Perspectief blijkt dat deze groepen structureel verschillen in vertrouwen in de overheid. **Het verschil tussen inwoners met en zonder schade wordt jaarlijks gerapporteerd binnen de SvG&ND.**

²⁶ <https://www.groningsperspectief.nl/publicaties/>

²⁷ Het Groninger Panel bestaat uit ruim 6.000 leden van 18 jaar en ouder en is op wetenschappelijk verantwoorde wijze geworven. Meer informatie: <https://sociaalplanbureau Groningen.nl/over-het-groninger-panel/>. Voor informatie over het Drents Panel verwijzen we naar www.trendbureau Drenthe.nl. Van beide panels zijn diverse achtergrondgegevens bekend van de panelleden, zoals leeftijd, woonplaats en opleiding. Een beperking van panelonderzoek is dat mensen die in een instelling wonen niet vertegenwoordigd zijn. Hetzelfde geldt voor kinderen en jongeren tot 18 jaar. Ook de stem van mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal of met digitale communicatie klinkt vermoedelijk minder goed door via het panelonderzoek. Jongvolwassenen (18-35 jaar) zijn ondervertegenwoordigd en hbo/ wo-geschoolden juist oververtegenwoordigd. Dit laatste wordt met een weging gecorrigeerd (opleiding per leeftijdscategorie). Het betekent wel dat voor de groep jongvolwassenen over het algemeen geen uitspraken gedaan kunnen worden op laag schaalniveau (per gemeente).

Om zicht te krijgen op het verschil tussen gedupeerden en niet-gedupeerden is ook inzicht nodig in het verschil in vertrouwen tussen inwoners die wel of niet onder de versterkingsoperatie vallen. Er is in 2024 een speciaal NCG-versterkingspanel ingericht, in samenwerking met NCG en Gronings Perspectief. In 2024 is voor het eerst onderzoek uitgevoerd onder het nieuwe panel en dit wordt in ieder geval de komende 3 jaar herhaalt. Hoewel de resultaten over specifiek het verband tussen vertrouwen in de overheid en de versterkingsoperatie nog niet zijn gepubliceerd, wordt verwacht dat deze de komende jaren beschikbaar komen en daarmee deel gaan uitmaken van de monitoring.

Vertrouwen in instituties

Om de ontwikkeling van vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe goed te interpreteren en in de juiste context te kunnen plaatsen, is een vergelijking met het landelijke beeld noodzakelijk. In veel onderzoeken wordt vertrouwen in de overheid gemeten via het vertrouwen in landelijke instituties, namelijk de Tweede Kamer, de politie en rechters. In deze regio ligt het vertrouwen in deze instituties structureel lager dan het landelijk gemiddelde. De regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) ontsluit jaarlijks deze indicator en maakt het daarmee mogelijk om de regionale scores af te zetten tegen landelijke ontwikkelingen. **Binnen de SvG&ND wordt de indicator ‘vertrouwen in instituties’ uit de rMBW gebruikt als referentiepunt voor de interpretatie van het vertrouwen in de overheid in de 13 Nij begun-gemeenten.**

In de SvG&ND wordt **jaarlijks inzichtelijk gemaakt hoe het gesteld is met het vertrouwen in de overheid**. De opdrachtgever vraagt de uitvoerende partij een methodiek voor te stellen waarmee de ontwikkeling van vertrouwen over de tijd heen kan worden gemonitord. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De monitoring is methodologisch verantwoord;
- De monitoring wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de peildatum 31 december;
- De monitor toont de ontwikkeling ten opzichte van de uitgangssituatie, voor de start van Nij begun;
- De monitoring en onderliggende keuzes aan indicatoren en methodieken worden periodiek herijkt om relevantie en meetkracht te borgen;
- De monitoring maakt betrouwbare onderlinge vergelijking mogelijk. Dit dient op zo’n manier te worden gedaan dat de ontwikkeling van het vertrouwen in de overheid over het gehele gebied (Groningen en Noord-Drenthe) en per gemeente in beeld wordt gebracht;
- De monitoring maakt minimaal gebruik van de indicator vertrouwen in de overheid zoals jaarlijks gepubliceerd door Gronings Perspectief
  - o met minimaal een uitsplitsing naar Rijksoverheid, provincie en gemeente;
  - o met minimaal onderscheid in groepen tussen inwoners zonder schade, enkelvoudige schade en inwoners met meervoudige schade;
  - o zodra de data via het nieuwe NCG-versterkingspanel beschikbaar is, dient het verschil tussen inwoners die wel of niet onderdeel zijn van de versterkingsoperatie onderdeel uit te maken van de monitoring;
- De monitoring maakt minimaal gebruik van de indicator vertrouwen in instituties zoals jaarlijks geactualiseerd door CBS middels de rMBW.

Beoogde impact	Indicator(en)	Databron en toelichting	Streefwaarde
Herstellen van vertrouwen	Vertrouwen in de overheid - De Rijksoverheid - De provincie - Uw gemeente Het aandeel dat vertrouwen heeft (een beetje of (heel) veel vertrouwen)	Gronings Perspectief middels het Groninger Panel en Drents Panel. Meest recente waarde: 2024 Verschijningsfrequentie: jaarlijks	n.v.t.

	Vertrouwen in instituties: Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat vertrouwen heeft in 3 instituties (Tweede Kamer, politie, en rechters). De indicator betreft het gemiddelde van de 3 scores.	CBS rMBW. Meest recente waarde: 2023 Verschijningsfrequentie: jaarlijks Rekening houden met: data voor Pekela, Westerwolde en Veendam ontbreekt.	n.v.t.

Ontwerpeisen m.b.t. de duiding van de impact op brede welvaart

De ontwikkeling van vertrouwen in de overheid wordt binnen de monitoring jaarlijks onafhankelijk geduid. In Groningen en Noord-Drenthe is dat vertrouwen niet overal of voor iedereen gelijk. Naast verschillen tussen gedupeerden en niet-gedupeerden zijn er ook grote verschillen tussen andere groepen. Volgens het SCP hebben mensen met een hoger inkomen, hbo-/wo-opleiding en goede gezondheid meer vertrouwen in de overheid. Vooral mensen bij wie al deze factoren ontbreken – lage inkomens, minder goede gezondheid en lager opleidingsniveau – scoren laag. Dit betreft kwetsbare groepen. **Inzicht in deze verschillen is essentieel om de ontwikkeling van vertrouwen te kunnen begrijpen en duiden.**

Omdat kwantitatieve data op gemeenteniveau voor deze groepen beperkt is, **wordt bij de duiding actief gebruikgemaakt van kwalitatieve inzichten uit bestaand onderzoek.** Onderzoeken van Gronings Perspectief en het SCP zijn daarbij leidend.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe geeft inzicht in de stand van zaken en de ontwikkeling van het algemene vertrouwen in de overheid en instituties, waarbij minimaal onderscheid wordt gemaakt tussen de Rijksoverheid, provincie en gemeenten. In de duiding wordt gevraagd om een contextuele waardering van de feiten te geven: waar staan we, hoe zijn we hier gekomen en wat betekent dat? Hoewel het niet mogelijk is om harde causale verbanden vast te stellen tussen beleidsmaatregelen en maatschappelijke effecten, geeft de **SvG&ND zo goed mogelijk inzicht in de bijdrage van alle maatregelen aan het (herstel van) vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe.**

De duiding plaatst de resultaten in context en beantwoordt ten minste de volgende vragen:

- In hoeverre is de regio op weg om de driedelige ambitie te behalen?
  - in hoeverre er sprake is van een positieve ontwikkeling van het vertrouwen in de overheid ten opzichte van het beeld voorafgaand aan Nij begun;
  - in hoeverre er sprake is van een inhaalslag ten opzichte van het landelijk gemiddelde vertrouwen in instituties;
  - in hoeverre er sprake is van het verkleinen van het verschil in vertrouwen in de overheid tussen gedupeerden en niet-gedupeerden;
- Welke externe factoren beïnvloeden het vertrouwen in de overheid, en op welke wijze?
- In hoeverre kan aannemelijk worden gemaakt dat de ingezette beleidsmaatregelen binnen de vijf pijlers bijdragen aan de ontwikkeling van het vertrouwen in de overheid?

De beantwoording van deze vragen gebeurt op basis van:

- de uitkomsten voor in ieder geval vertrouwen in de overheid en vertrouwen in instituties;
- informatie uit andere pijlers binnen de SvG&ND (zie overkoepelende ontwerpeis 2);
- gegevens over referentiegebieden (zie overkoepelende ontwerpeis 3);
- kwalitatieve inzichten uit bestaand onderzoek en relevante publicaties.

Aanvullend primair onderzoek is hiervoor niet vereist. Wel wordt verwacht dat actief gebruik wordt gemaakt van actuele en relevante secundaire bronnen. De duiding is beschrijvend van aard en richt zich op het inzichtelijk maken van ontwikkelingen, verschillen en vermoedelijke samenhang.